

Výslovný
Zákaz
Dalšího
Opisování
Rukopisu

KATALOG VÝSTAVY

ÚSTAV PRO SOUDOBÉ DĚJINY ČSAV PRAHA
ČS. DOKUMENTAČNÍ STŘEDISKO NEZÁVISLÉ LITERATURY
SCHEINFELD-SCHWARZENBERG

**KATALOG
K VÝSTAVĚ NEZÁVISLÉ LITERATURY
V SAMIZDATU A EXILU
V LETECH 1948–1989
V.Z.D.O.R.**

PAMÁTNÍK NÁRODNÍHO PÍSEMNICTVÍ
PRAHA, LEDEN – ČERVEN 1992

Pořadatelé výstavy

Čs. dokumentační středisko nezávislé literatury
Ústav pro soudobé dějiny ČSAV
Knihovna Libri prohibiti
Národní knihovna v Praze
Památník národního písemnictví

Sponzoři výstavy

Ministerstvo kultury České republiky
Český literární klub
Čs. nadace Charty 77
Lidové noviny

Výstavu připravili

Blanka Císařovská
Jiří Gruntorád
Růžena Hamanová (scénář)
Jitka Hanáková
Pavel Hartman (produkce)
Vilém Prečan
Helena Seidlová
Aleš Zach (scénář)
Emil Zavadil (architekt)

Texty vydané k příležitosti výstavy

Jan Čulík: Seznam publikací vydaných v hlavních exilových nakladatelstvích 1971–1990 (reprint z díla Knihy za ohradou)
Milan Drápala: Milan Šimečka. Bibliografie díla za léta 1975–1990
Jiří Gruša: Cenzura a literární život mimo masmédiá
Jan Vladislav: O edici Kvart po letech

Zahájení výstavy 28. ledna 1992

Proslov Viléma Prečana na zahájení výstavy

Název výstavy VZDOR, kterou dnes zahajujeme, je totožný se symbolickým akronymem, který Ludvík Vaculík svého času zakódoval do formule *Výslovný zákaz dalšího opisování rukopisu*. Takto byla označována prvovydání literárních děl, jež vycházela z psacího stroje první a nejméně úspěšné písárky samizdatové ediční řady Edice Petlice.

To slovo bylo použito pro název výstavy především proto, že nejstručněji a přitom výstižně pojmenovává historický jev a proces, jímž byla antitotalitní duchovní rezistence. Vzдорovat znamená stavět se na odpor, protivit se, odolávat, nepodléhat a také čelit – v tomto případě převládajícímu duchu doby či nepřízní času, přímému útlaku, v neposlední řadě pokoušení pohodlného života za cenu kompromisu s uměleckým a lidským svědomím a rezignaci na svobodu tvorby.

Výstava VZDOR je první pokus představit v souhrnu – byť i jen na výrazných příkladech – tu část literární tvorby, která byla nesena touhou a úsilím po nezávislosti na stalinistickém konceptu literatury a vznikala v odporu proti zákazům a omezením, navzdory existenčnímu tlaku ze strany vládnoucí moci. Svůj předmět výstava představuje jako součást společenského vývoje v letech 1948–89. Šlo o duchovní vzdor proti dvěma vlnám sovětizace Československa, po únorovém převratu 1948 a po roce 1968, jež rozvrátily zem v základech hospodářských, politických, kulturních i mravních. Ani jedna, ani druhá nebyla výsledkem jen útlaku a násilí zvnějšku; obě vyrůstaly také z domácích kořenů a měly své domácí nositele.

Výstava VZDOR se pokouší ve zkratce a v náznamech dokumentovat, jak i v nejhrošších dobách stalinského teroru přežívala kontinuita svobodné tvorby, jak vznikaly, z jakých zdrojů se napájely a jakými oklikami směřovaly k cíli pramínky, jež posléze vytvořily proud nezávislého písemnictví, které bylo – také – výrazem postupně se obnovující občanské společnosti a katalyzátorem jejího sebeosvobození. Po roce 1945, řečeno s Jiřím Grušou, většinový doleva orientovaný zástup českých literátů pomáhal budovat lidově demokratickou kulisu, za níž se připravovala scéna žádoucího stepního modelu. Avšak v šedesátých letech literatura podtrhla režimu doslova půdu pod nohama. Následovalo dvacet let, kdy se podle slov Milana Šimečky režim vrhal na literaturu zběsile a při každé příležitosti; slova – průvod svobodných a svobodně šířených slov – byla v pojetí politických a policejních aparátů, které usměřňovaly, manipulovaly a kontrolovaly duchovní činnost v zemi, tou nejnebezpečnější zbraní. Listopad 1989 byl pak hvězdnou chvílí demontáže ideologie lži a vítězstvím nezávislého, svobodného slova proti pseudoskutečnosti.

Těžištěm výstavy je dokumentace dvou větví nezávislé literatury, doma a v exilu, jež se zpočátku rozvíjely paralelně, aby posléze – zejména v osmdesátých letech – těsnou spoluprací a vzájemným propojením

a prorůstáním potvrdily to, co bylo zaznamenáno už v roce 1975 v Českých rozhovorech Jiřího Lederera. Totiž že slovo se má soudit podle toho, co říká, nikoli podle toho, odkud zaznívá a kdo je vyslovuje; a že česká literatura je jen jedna, vstupuje se však do ní dílem, nikoli legitimací, obživkou.

Výstava VZDOR je pokusem představit nejružnější formy, žánry a vývojové etapy samovydatelské činnosti – samizdatu, hlavního média nezávislé literatury sedmdesátých a osmdesátých let na její cestě k domácímu čtenáři. Alespoň v oddílu věnovaném samizdatu bylo možné poněkud šířeji upozornit na to, že literaturou se na výstavě rozumí souhrn slovesných děl ze všech oborů literární tvorby umělecké i odborné, včetně politické publicistiky a těch jejích forem, které si vytvořily státem nekontrolované občanské aktivity.

Výstava VZDOR je z největší části věnována nezávislé literatuře české; dílo slovenských autorů vydaných v exilu a v samizdatu je zde zastoupeno jen potud, pokud vznikalo či bylo zveřejněno ve spolupráci se samizdatovými dílnami a exilovými nakladatelstvími či periodiky českými. Pořadatelé výstavy VZDOR přijali radu slovenských kolegů a přátel, že vzhledem k odlišnostem duchovní rezistence v obou národních prostředích bude účelnější uspořádat obdobnou slovenskou výstavu zvlášť.

Výstava má přirozeně slabiny a limity daného sdělovacího prostředku, což znamená především výrazné omezení možností představit téma a materií výstavy ve všech souvislostech a se všemi jednotlivostmi. Autoři libreta často litovali, že výstava není a nemůže být encyklopedický slovník, protože nemůže ukázat všechno, co by si zasloužilo být představeno. A tak bezděky vznikl seznam námětů pro celou sérii budoucích specializovaných výstav, jako například katolického samizdatu či exilové literatury padesátých let, kde by bylo dost prostoru i pro politickou publicistiku a literaturu vědeckou. Samostatnou výstavu by si zasloužily zejména cizojazyčné překlady české a slovenské literatury vydané na Západě v posledních dvaceti letech; taková výstava by totiž ukázala, že se česká a slovenská literatura v míře do té doby nevidané zařadila do proudu evropské kultury, a to nikoli jako exot či politikum.

Některá omezení daná povahou výstavy jako takové se její organizátoři pokusili kompenzovat: pro zájemce o hlubší a širší poznání některých až už dílčích nebo naopak obecných fenoménů jsou připraveny texty vydávané k příležitosti výstavy; několik z nich je pro Vás k dispozici jako upomínka na dnešní den. Na výstavě se budou také prodávat odborné publikace zájemcům o hlubší studium toho, co shlédli.

Některé mezery výstavy VZDOR vyplývají ovšem ze skutečnosti, že jsme v mnoha ohledech teprve na počátku zkoumání dějin duchovní rezistence v Československu v letech komunistické totality, a že mnohé ještě nevíme. Četné otázky, události a jevy nejsou dostatečně prostudovány, ba dokonce ani evidovány. Lze tedy jen doufat, že výstava se stane

i podnětem k bilancování úkolů do budoucna. K tomuto účelu je také připraven program besed a literárních večerů, které se budou pravidelně konat zde v Muzeu české literatury v přímé souvislosti s výstavou.

Dílo antitotalitní duchovní rezistence, bez něhož by byla naše společnost ještě chudší a morálně devastovanější, než jak je tomu dnes, je tak rozsáhlé, že všechny jeho rozměry nejsme ještě s to ani dohlédnout. Vzpomeňme s vděčností na všechny, bez nichž by toto dílo nebylo možné a bez nichž by tvůrci sami nic nezmohli: na obětavé písárky, rozmnožovatele, vazače knih-neknih, distributory, na ty, kdo pašovali knihy, časopisy, samizdaty a rukopisy přes železnou oponu nebo jinak podporovali nezávislou kulturu. S trvalou vděčností myslíme na vládní instituce, nadace a jiné organizace těch států, které se staly hostiteli exilových kulturních aktivit, a na mnoho obětavých přátel – cizinců, kteří nezávislé české a slovenské kultuře v Československu i v zahraničí účinně pomáhali mnoha způsoby.

Návštěvníci výstavy VZDOR se setkají s díly mnoha tvůrců, kteří se nedožili návratu svobody do naší země a osvobození její literatury. Za všechny bych rád připomněl jména alespoň několika z těch, jejichž ne tak dávný odchod z řad nezávislých tvůrců pociťují přátelé a dnešní čtenáři stále jako čerstvou ránu: Jana Patočku, Jaroslava Seiferta, Václava Černého, Bedřicha Fučíka, Jaroslava Šavrdu, Jana Skácela, Dominika Tatarku, Milana Šimečku, Jindřicha Chalupeckého...

Výstava VZDOR vděčí za své uspořádání mnoha lidem a podpoře řady institucí. Chtěl bych jmenovitě poděkovat ředitelce Muzea české literatury dr. Evě Wolfové. Její příchod na Strahov v polovině října loňského roku umožnil, aby výstava VZDOR byla instalována právě zde. Dostala tak dvakrát tolik prostoru a času, než s jakým mohla počítat na původně předpokládaném místě.

*

Výstava VZDOR se zrodila z naléhavého přání přispět k tomu, aby výsledky nezávislého myšlení a literární tvorby z období duchovní rezistence let 1948–89 byly integrovány do vědomí současníků, zejména mladé generace, a zároveň podnítit další bádání na poli literární archeologie a historie oné doby. To je úkol obrovský a dlouhodobý. Bude k němu zapotřebí sil mnoha lidí, zejména také Vás všech, kteří jste dnešní zahájení výstavy poctili svou návštěvou.

Vilém Prečan's speech
given at the opening of the VZDOR exhibition,
highlighting Czech independent literature 1948–1989

The symbolic name of the exhibition opening today – VZDOR (defiance) – is coincidental with the unusual acronym which writer Ludvík Vaculík made from the first letters of the warning *Výslovný zákaz dalšího opisování rukopisu* (*It is expressly forbidden to make further copies of this manuscript*). This statement was included on the fly-leaves of the original editions of those works which were produced on the typewriter by the first and the most efficient typist who ever worked for the samizdat book series Edice Petlice, The Padlock Series.

We decided to use this acronym as the name of our exhibition since it faithfully captures the spirit of the historical phenomenon of antitotalitarian intellectual resistance. To defy not only means to rebel, to disobey, to resist, not to succumb but also to face up, in this case to the prevailing spirit of the period, to the difficult times, to oppression and, also, to the temptation to accept a comfortable life in exchange for compromise with one's artistic and human integrity, for giving up one's creative freedom.

The VZDOR exhibition is the first attempt to present a complete picture – even if only through representative examples – of that part of Czech literature which developed outside the Stalinist concept of literature. This kind of literature came into being as an act of defiance against official restrictions, in spite of the fact that those who were involved in writing and disseminating it invariably thereby jeopardized their livelihoods. The subject-matter of this exhibition formed an integral part of social developments in Czechoslovakia between 1948 and 1989. In this exhibition, we attempt to map out the history of spiritual resistance to two waves of Sovietisation in Czechoslovakia. The first wave came after the February 1948 coup d'état, the second after 1968. The country's economic, political, cultural and moral foundations were truly devastated by these two waves. Furthermore, both were more than a mere expression of foreign oppression. Sovietisation had some indigenous roots in Czechoslovakia; it had its own Czechoslovak supporters.

The VZDOR exhibition aims firstly to document briefly, how the continuity of free writing survived through the worst excesses of Stalinist terror, how the first rivulets of free work started flowing, what fed them and by what roundabout routes they had to run. The exhibition also shows how through the course of time, these rivulets merged to form a large stream of independent literature, which came to be the expression of a gradually re-emerging civic society and a catalyst of its self-liberation. After 1945, to paraphrase Jiří Gruša, the majority of Czech writers, then holding left-wing views, helped to create the „popular-democratic“ backdrop, before which a scene of suitably Asiatic provenance was being

constructed. But in the 1960s, writers and their work undermined the totalitarian regime. There followed the two decades, during which, to quote Milan Šimečka, the regime persecuted literature ferociously and at any opportunity. Words – any line of independent, freely disseminated words – were seen as an extremely dangerous weapon by the apparatus of suppression, which directed, manipulated and controlled spiritual activity in the country. And then, in November 1989, that glorious moment came, when the mendacious ideology fell to pieces, and the long campaign waged by free, independent words against a false reality was crowned with victory.

Our exhibition primarily features examples of two strands of independent literature, which initially developed separately, both in Czechoslovakia and in exile. Later, however, in particular in the 1980s, the close mutual collaboration of both these strands led to their gradual convergence and interdependence. This development confirmed the view which Jiří Lederer recorded in his book of interviews with banned writers, *České rozhovory*, namely that words should only be judged by what they are trying to communicate, not by where they are being uttered or by whom, and that there is only one Czech literature, which one enters by producing authentic work, not by producing a party card.

The exhibition deals with varying forms, genres and stages of the development of self-publishing, „samizdat“, which in the 1970s and 1980s was the main method of disseminating independent literature to readers within Czechoslovakia. In the section devoted to samizdat it has been possible to show in greater detail here than elsewhere that the authors of this exhibition see literature as the sum total of all written matter produced in any field of creative as well as scholarly endeavour, including political journalism in all its particular forms, as created by independent civic groups beyond state control.

For the most part, the VZDOR exhibition deals with Czech independent literature only; works by Slovak authors published abroad or in samizdat are only represented here if they came into being and were published in close cooperation with Czech samizdat workshops, Czech emigré publishing houses and/or Czech periodicals. The organizers of the VZDOR exhibition have accepted the view of their Slovak colleagues and friends that a separate exhibition of Slovak independent literature should be organized, since the phenomenon of spiritual resistance in Bohemia and in Slovakia differed a great deal.

The weaknesses of the VZDOR exhibition are defined by the constraints of the exhibition genre. It is very difficult to present this particular subject matter in its completeness, in all its details and all its ramifications, in an exhibition. The designers of the exhibition were often frustrated by the fact that an exhibition is not and cannot be an encyclopaedia. They realized that many aspects of samizdat and emigré publish-

ing simply cannot be presented in full, but can only be represented by a few examples. Thus a whole list of ideas for a number of future specialized exhibitions came into being. For instance an exhibition of catholic samizdat, or of emigré literature written and published in the 1950s should be organized. Such exhibitions would have sufficient space to feature both political journalism and scholarly writing. Foreign language translations of Czech and Slovak literature published in the West in the past twenty years would particularly deserve to be featured in a separate exhibition. Such an exhibition would show the frequency of translation in the West of independent literature. As a result, Czech and Slovak writing became integrated into the mainstream of European culture to an extent unprecedented in previous times. This happened due to the intrinsic quality of this kind of literature, not as a result of political reasons or because Czech and Slovak literature might have an exotic charm for readers in the West.

The organizers have tried to compensate for some of the constraints dictated by the genre of the exhibition. Those members of the public interested in further information on certain aspects of the phenomenon of independent publishing can avail themselves of the texts published on the occasion of this exhibition. Some of these texts are available for you today as a memento of the Private View. Furthermore, some scholarly publications for students of the subject will be on sale here for the duration of the exhibition.

Naturally, some gaps in the VZDOR exhibition are due to the fact that in many respects, it is still very early days in the study of the history of spiritual resistance in Czechoslovakia under communist totalitarianism. There are many things we simply do not yet know. Many issues, events and phenomena have not been thoroughly studied: indeed, many of them have not even been properly listed. Let us hope, therefore, that our exhibition will act as a catalyst in assessing the work that lies ahead. This is why a programme of discussions and literary evenings has been put together. These evenings will regularly take place here in the Museum of Czech literature as a direct extension of the exhibition.

The work of antitotalitarian spiritual resistance, without which Czechoslovak society would be even poorer and morally more devastated than it is today, is so extensive that we are unable to encompass all its dimensions at the moment. Let us remember with gratitude all those without whom this work would not have been possible, without whom the authors themselves could not have achieved anything: the selfless typists, copyists, binders of home-made books, distributors, those who smuggled books, periodicals, samizdat material and manuscripts across the Iron Curtain, as well as those who supported the independent arts in Czechoslovakia in many other ways. We think with lasting gratitude of government institutions, foundations and other organizations in those

countries, which came to host Czechoslovak emigré cultural activities. We would like to express our heart-felt thanks to the many self-sacrificing friends from abroad who efficiently helped independent Czech and Slovak culture within Czechoslovakia and elsewhere in so many different ways.

Visitors to this exhibition will see works of many writers who did not live long enough to experience the return of freedom to Czechoslovakia and the liberation of Czech and Slovak literature. I would like to mention at least a few names of those authors whose departure is still being felt by their friends and readers as a sore wound: Jan Patočka, Jaroslav Seifert, Václav Černý, Bedřich Fučík, Jaroslav Šavřda, Jan Skácel, Dominik Tatarka, Milan Šimečka, Jindřich Chalupecký...

Many individuals and institutions have given their support, without which this exhibition could not have been realized. I would particularly wish to thank the Director of the Museum of Czech literature, Dr. Eva Wolfová. Her appointment at Strahov in the middle of last October made it possible for the VZDOR exhibition to be installed here. As a result, the exhibition was given twice as much space as would have been allocated in its original venue, and it will be open to the public for almost five months.

*

The VZDOR exhibition was born of an urgent desire to contribute to the integration of independent thought and literature from 1948 – 1989 into the consciousness of the contemporary Czechoslovak public, in particular that of the younger generation. At the same time we wish to stimulate further research into the field of the literary history of the times in question. This is an enormous, long-term task. The energies of many people will be needed to tackle it. This also includes you who have honoured the opening of this exhibiton with your presence.

Motto

Piš si
jednou vše cos napsal
tě zahlť
jestliže jsi nenapsal pravdu
poctivě
na co stačily tvé síly
a cos opravdu psát měl
aniž jsi slevil ...

Jiří Kolář: Prométheova játra

I. ČÁST

Léta 1948 – 1960

Ukázalo se, že básník, který v první polovině dvacátého století, uprostřed grandiózního zápasu mezi starým nelidským a novým lidským světem, nepochopil dějinné poslání dělnické třídy, komunistické strany, Sovětského svazu, nepostavil se rozhodně na jejich stranu, který nepochopil, že vskutku stojí na největším předělu lidských dějin, že takový básník na to musí nezbytně doplatit nejen svým dílem, ale někdy i tragicky svým osudem.

Ladislav Štoll: Třicet let bojů za socialistickou poezii, 1950

... čas sibiřský táhne, čas sibiřský profukuje
a nejsou to jen vrabci, kdo se třesou zimomřivě
a nejsou to jen zčernalé astry na záhonech ...

Jan Zahradníček: Znamení moci, 1950

ÚNOR 1948

1. Hlas skutečné Národní fronty, fotokopie novinového článku. Rudé právo 22. 2. 1948.
2. Šest dní, které rozhodly o republice, fotokopie novinového článku. Rudé právo 29. 2. 1948.
3. Kupředu, zpátky ni krok, prohlášení kulturních pracovníků, fotokopie. Svobodné noviny, únor 1948.
4. Zákon o táborech nucených prací, xerokopie. Sbírká zákonů č. 246 a 247/48.
5. Doklady o vyakčňování nepohodlných osobností ve vládě, ČAVU, vysokém školství (naznačen případ prof. V. Černého a prof. J. Patočky), xerokopie.
V archívu ČSAV se dochovala torza materiálů dokládajících činnost akčních výborů, které rozhodovaly o osudu vědců a vysokoškolských profesorů.
6. J. Radotínský: Rozsudek, který otrásl světem, kniha, 1990, orig.
Ostudný soudní proces s tzv. „vedením záškodnického spiknutí proti republice a jejímu lidu“ z r. 1950, ve kterém byla odsouzena k smrti česká politička, účastnice protifašistického odboje dr. Milada Horáková.
7. Závaš Kalandra před soudem, foto.
Spolu s dr. M. Horákovou, O. Peclm a J. Buchalem byl k trestu smrti odsouzen i spisovatel, marxisticky orientovaný kritik, Závaš Kalandra.
8. Ukázky obálek několika časopisů zrušených v r. 1948: poslední číslo Kritického měsíčníku, titulní obálky Listů a Kvartu, orig.
Těžké represe postihly všechn nekomunistický denní tisk, kulturní časopisy i odborné revue. Byla rušena nakladatelství. Kromě prezentovaných kulturních revuí Kritického měsíčníku (V. Černý), Kvartu (V. Obrtel) a Listů (J. Chalupěcký) byly zastaveny i časopisy Akord, Archa, Doba, Kolo, Kytice, List, Růst, Vyšehrad, Blok, Most, Dnešek, Obzory, Katolík, Divadelní zápisník, Svobodný zítřek ad. Nesměli publikovat autoři, jejichž tvorba neodpovídala ždanovovskému modelu literatury.

POÚNOROVÁ OFICIÁLNÍ KULTURA

1. Sjezd národní kultury. Sborník dokumentů, orig.
Václav Kopecký, ministr informací a osvěty, foto.
Sjezd národní kultury se uskutečnil ve dnech 10. a 11. 4. 1948. Měl představovat spontánní manifestaci podpory kulturních pracovníků novému vedení státu a KSČ. Sjezd přijal program „znárodnění kultury“, který vyhlásil K. Gottwald, a který v obsáhlých projevech rozvedli V. Kopecký a Z. Nejedlý. Ti také veřejně odsoudili všechny české a slovenské kulturní pracovníky, jejichž činnost neodpovídala představám nové kulturní politiky státu.

2. Od slov k činům. Sborník projevů z I. sjezdu Svazu čs. spisovatelů, orig.
Po zrušení Syndikátu českých spisovatelů došlo v r. 1949 k založení Svazu československých spisovatelů – výběrové organizace, která se, podobně jako ostatní tehdy vzniklé umělecké svazy, stala mocenským nástrojem KSČ a poslušně realizovala (až na kratičké vzpoury v r. 1956, 1967 a 1969 – 1970) kulturní politiku strany a státu v oblasti literatury.
3. Seznam nepohodlných spisovatelů, orig. listiny.
První seznam nepohodlných spisovatelů.
4. Jan Drda se spisovatelí u K. Gottwalda, foto.
Jan Drda, první předseda Svazu čs. spisovatelů – spolu s dalšími autory na přátelském setkání u K. Gottwalda.
5. Jan Drda a Marie Pujmanová na Dobříši, foto.
Dělničtí spisovatelé na školení ve spisovatelském zámku na Dobříši. O literatuře jim přednášeli přední představitelé oficiální literatury – J. Drda, M. Pujmanová, V. Řezáč, V. Nezval.
6. Tvorba, Var, Nový život, xerokopie obálek oficiálních časopisů.
Oficiální kulturní časopisy – Tvorba, Var, Nový život a od r. 1952 Literární noviny (náhrada za Lidové noviny) – nahradily zastavené a zrušené kulturní časopisy různé duchovní a umělecké orientace.
7. Seznam č. 1 – zakázané knihy po r. 1948, orig.
8. Přípis ministra vysokých škol studijním knihovnám, orig.
9. Přípis ministerstva školství o zákazu půjčování knihy, jejíž děj je situován do psychiatrické léčebny – zdůvodnění, orig.
V květnu 1948 se sešel v Brně sjezd českých a slovenských knihovníků, který dal první popud k systematickému vyřazování „závadné, zastaralé a nevhodné“ literatury z českých a slovenských knihoven. Seznamy vyřazovaných knih byly od r. 1948 průběžně vydávány i několikrát ročně. Z regálů knihoven zmizela díla legionářských spisovatelů, díla K. Čapka, katolických, nemarxistických, ale i marxistických, leč nevhodně orientovaných autorů, množství děl světové literatury – umělecké i odborné. Vlna „vyřazování“ knih se pak stejně důsledně opakovala na počátku sedmdesátých let.
10. Tajný rozkaz MV z r. 1955 – statut HSTD, xerokopie dokumentu.
Kontrolu nad psaným slovem vykonávala Hlavní správa tiskového dozoru (HSTD), založená v r. 1953. Cenzura byla v r. 1968 na několik měsíců zrušena; v sedmdesátých a osmdesátých letech byla obnovena v instituci FÚTI (Federální úřad pro tisk a informace).
11. L. Štoll: Třicet let bojů za socialistickou poezii, 1950, kniha, orig.
Obsáhlý projev L. Štolla – Třicet let bojů za socialistickou poezii, který pronesl na konferenci o poezii v r. 1950 a v němž vyloučil z české literatury významné české básníky, kritiky a teoretiky – se stal na desetiletí kanonizovaným textem české marxistické literární historie a kritiky.

12. Píseň díků, 1949, kniha, orig.
Sborník básní českých a slovenských básníků – starší i mladé generace – Píseň díků (ČS 1949) je charakteristickou ukázkou básnické tvorby stalinistického období.

PARALELNÍ KULTURA

1. Jaroslav Seifert a František Hrubín, foto.
Jaroslav Seifert a František Hrubín na Národní třídě.
2. Jaroslav Seifert: Píseň o Viktorce, 1950, kniha, orig.
3. Ivan Skála: Cizí hlas, recenze, *Tvorba* 19, 1950, foto.
Jaroslav Seifert – Píseň o Viktorce (1950). Necitlivá kritika Ivana Skály odsoudila básníka na několik let k mlčení (Tvorba č. 19, 1950).
4. Vladimír Holan, foto.
Podobně jako J. Seifert a Fr. Hrubín i Vladimír Holan nevydal v první polovině padesátých let jedinou básnickou knihu pro dospělé. Jako ostatně i řada dalších autorů, orientoval svou tvorbu na dětské čtenáře a věnoval se překladům.
5. Vladimír Holan: Lamento, 1970, kniha, orig.
Třetí svazek Sebraných spisů, které začaly vycházet péčí dr. Vladimíra Justly v šedesátých letech. Svazek obsahuje básníkovu tvorbu z let padesátých.
6. Jiří Kolář: Dny v roce, 1948, kniha, orig.
7. Jiří Kolář: Roky v dnech, zachráněný obsah stránek, 1949, orig.
Symptomatický pro historii české literatury v období 1948 – 1989 byl osud díla básníka Jiřího Koláře, významného představitele české experimentální poezie. Básně Dny v roce vyšly ještě v r. 1948, texty Roky v dnech však už vydány nebyly – zachráněn byl jen obsah stránek. Za rukopis Prométheových jater (1950) byl básník v r. 1952 dokonce uvězněn. Sběrka byla vydána v r. 1970 – náklad však byl zničen; k oficiálnímu vydání došlo až v r. 1990. Básník se v průběhu padesátých let soustředil na překlady z anglické a americké literatury (spolu se spolupracovníky) a na literaturu pro děti (spolu s Josefem Hiršalem).
8. Zdeněk Urbánek, Jiří Kolář, Vladimír Fuks a Bohumil Hrabal, foto.
9. Bohumil Hrabal: Hovory lidí, 1956, kniha, orig.
Zdeněk Urbánek, Jiří Kolář, Vladimír Fuks, Bohumil Hrabal. Skupina přátel – autorů a výtvarníků, která se vytvořila kolem J. Koláře během padesátých let – byla jen jednou z mnoha, ve kterých tehdy vznikala tzv. paralelní kultura, nezávislá na oficiální kulturní politice. Soukromá přátelská setkání a diskuse, vzájemné posuzování rukopisů, byly jediným způsobem, jak zachovat životnost českého umění. Ke Kolářovu přátelskému kroužku patřili též malíř Kamil Lhoták, skladatel Jan Rychlík i Bohumil Hrabal, jehož kniha Ztracená ulička, připravená k vydání v r. 1949, už nevyšla. Prvním vydaným titulem byly až Hovory lidí, vydané v r. 1956 jako příloha Zpravodaje českých bibliofilů.

10. Jan Hanč, foto.
11. Jan Hanč: Události, 1948, kniha, orig.
12. Vladimír Vokolek, foto.
13. Vladimír Vokolek: Vyprodaný čas, 1949, kniha, orig.
Podobný osud jako dílo Kolářovo a do jisté míry Hrabalovo mělo i dílo Jana Hanče a Vladimíra Vokolka. Hančovy Události vyšly v r. 1948, od té doby však je nebylo možné v úplnosti oficiálně vydat, až v r. 1991. Básnické dílo Vokolkovo (sbírka Vyprodaný čas /1949/ byla pro celých dalších čtyřicet let jedinou jeho vydanou knihou) bylo, podobně jako dílo Hančovo, publikováno jen v samizdatových edicích a v exilu.
14. Václav Černý: Druhý sešit existencialismu, ukázka rukopisu, xerokopie.
K mlčení byli donuceni i vědci a kritici. Profesoru Václavu Černému vrátil v r. 1949 nakladatel V. Petr rukopis Druhého sešitu existencialismu. V polovině padesátých let byly vydány jen jeho práce o středověké literatuře; možnost přednášet, časopisecky a knižně publikovat měl jen v období „volnějších“ šedesátých let.
15. František Langer, foto.
16. Seznam č. 2 – zakázané knihy, tisk, orig.
K umlčeným autorům náležel i František Langer, jehož dílo se počátkem padesátých let ocitlo na indexu zakázaných knih.

UMLČENÁ LITERATURA

1. Michal Mareš, foto.
Spisovatel a žurnalista Michal Mareš byl jako jeden z prvních vyloučen z Syndikátu českých spisovatelů a už na podzim r. 1948 byl odsouzen za své články a kritiku Sovětského svazu k sedmi letům vězení.
2. Karel Teige, foto.
3. Mojmír Grygar: Teigovština – trockistická agentura v naší kultuře, ukázka ze seriálu článků, Tvorba, 18. 10. 1951.
4. Karel Teige: Vývojové proměny v umění, 1966, kniha, orig.
Karel Teige, teoretik meziválečné české avantgardy, byl, podobně jako řada dalších intelektuálů, označen představiteli poučnorové kulturní politiky za „třídniho nepřítel“. Štvavá kampaň proti němu vyústila v nenávistné hodnocení jeho práce v Stollově referátu o poezii v r. 1950. Teigovy válečné a poválečné práce, věnované především výtvarnému umění, shrnul editor V. Effenberger do svazku Vývojové proměny v umění a vydal teprve v r. 1966. K. Teige zemřel těsně před zahájením posledního kola štvance proti jeho dílu dne 1. října 1950. Už 18. října začal na pokračování vycházet seriál článků M. Grygara v časopise Tvorba.
5. Bedřich Fučík, Jan Zahradníček, Václav Renč, Zdeněk Kalista, Josef Knap, František Křelina a Josef Palivec, foto.

6. Proces s klerofašistickou odnoží tzv. zelené internacionály v Brně, článek, Rudé právo 25. 7. 1952.
Zvláště tvrdě zasáhla státní moc katolicky orientovanou literaturu. Kritik dr. Bedřich Fučík, básníci Jan Zahradníček, Václav Renč, Josef Kostohryz, Zdeněk Kalista a spisovatelé Josef Knap, František Křelina a Václav Prokšpek byli odsouzeni k dlouhým letům vězení v rámci procesu s tzv. „zelenou internacionálou“ v r. 1952. Básník Josef Palivec byl odsouzen v procesu s dr. Miladou Horákovou už v r. 1950.
7. Jan Zahradníček: Znamení moci, 1990, kniha, orig.
Po procesu s katolickými intelektuály byly na rozkaz ministerstva informací staženy z knihoven všechny knihy odsouzených. Zahradníčkova básnická skladba Znamení moci, která vznikla v r. 1950, byla publikována poprvé v zahraničí (Svědectví v r. 1966 – 1967; knižně v nakladatelství Křesťanská akademie v r. 1968). Doma kolovala v padesátých a šedesátých letech v opisech; knižní vydání s ediční poznámkou dr. B. Fučíka bylo v r. 1969 zničeno. Svobodného vydání se báseň dočkala až v roce 1990 (nakladatelství Vyšehrad).
8. Antonín Kratochvil: Básníci ve stínu šibenice, sborník, 1975, orig.
9. Antonín Kratochvil: Via dolorosa, sborník věnovaný V. Renčovi, Z. Rotreklovi a Jos. Palivcovi, 1977, orig.
10. Antonín Kratochvil: Žaluji II., sborník dokumentů, 1973 – 1977, orig.
Tvorbě a osudu uvězněných, zejména katolických autorů, věnoval dr. Antonín Kratochvil, dlouholetý kulturní pracovník českého exilu – antologie Básníci ve stínu šibenice (Řím 1975), Via dolorosa (68 Publishers – Toronto, 1977) a druhý díl volné trilogie dokumentů Žaluji (1973–1977).
11. Pavel Janský, Zdeněk Rotrekl, foto.
12. Karel Pecka, foto.
13. Ukázky rukopisných básní z vězení a dokumentů týkajících se trestních postihů Karla Pecky, orig.
Z protistátní činnosti a velezrady byli obviněni i studenti, kteří pracovali v studentských organizacích, či mladí lidé, kteří se pokoušeli o útěk na západ. Karel Pecka, Pavel Janský – budoucí autoři z konce 60. let – a Zdeněk Rotrekl (začal publikovat ve čtyřicátých letech) byli zatčeni v r. 1949 a odsouzeni na dlouhé roky do vězení (Z. Rotrekl dokonce na doživotí).
14. Růžena Vacková, foto.
15. Ukázka rukopisu R. Vackové Věda o slohu, xerokopie.
Obětí procesů se stala profesorka klasické archeologie Karlovy univerzity, divadelní a výtvarná kritička Růžena Vacková, která byla odsouzena v r. 1952 za údajnou špionáž ve prospěch Vatikánu, USA a pro přípravu velezrady. Koncepce její vědecké práce, Věda o slohu, kterou začala psát ihned po návratu z vězení v r. 1967, vznikala už během tajných přednášek, které pořádala pro své spoluvězeňkyně.

**NÁZNAKY IDEOVÉ KOROZE
MONOLITNÍHO KULTURNÍHO MODELU
V OBDOBÍ 1956–1960**

1. Květen, xerokopie obálky, r. 1, č. 1, 1954/55.
2. Miroslav Holub: Náš všední den je pevnina, xerokopie článku, Květen r. 2, č. 1, 1955/56.
3. Václav Havel: Pochyby o programu, otevřený dopis, Květen, r. 2, č. 1, 1955/56, xerokopie.
4. Josef Vohryzek: Kritiku aktivní nebo reaktivní?, xerokopie článku, Květen, r. 3.
Časopis Květen (1954–1959) – vydávaný Svazem čs. spisovatelů – byl prvním svazovým časopisem určeným mladé literatuře. Po letech propagandistické, zjednodušené a politizující literatury se na jeho stránkách objevil nový program poezie všedního dne a ve třetím ročníku pak – především v článcích Josefa Vohryzky – náznaky odideologizované literární kritiky. Přes svou koncepční nevyhraněnost a značnou závislost na oficiální ideologii, které Květnu vytkl v otevřeném dopisu (r. 2, č. 1) tehdy ještě student Václav Havel, se stal časopis pro tvůrce oficiální kulturní politiky signálem nebezpečí. Redakce byla nařčena z revizionistických tendencí a v r. 1959 byl časopis se souhlasem Svazu spisovatelů zastaven.
5. Jaroslav Seifert: úryvek z projevu na II. sjezdu Svazu čs. spisovatelů, 27. 4. 1956, xerokopie.
6. František Hrubín: úryvek z projevu na II. sjezdu Svazu čs. spisovatelů, duben 1956, orig. zápisu
7. Přepis stenografického záznamu projevů z II. sjezdu SČSS z r. 1956, orig.
Neudržitelnost schematické socialisticko realistické literatury, procitnutí řady autorů z pouňorové letargie i stud za represe vůči vězněným autorům vedly k prvním vzdorným, i když stále v rámci oficiální kulturní politiky vedeným, vystoupením spisovatelů na II. sjezdu Svazu čs. spisovatelů v dubnu 1956. Zvláště důležité bylo vystoupení J. Seiferta a Fr. Hrubína.
8. Jan Grossman s Kamilem Bednářem ve Slávii, foto.
9. Jan Grossman: O krizi v literatuře, xerokopie stati, Nový život 1956, č. 12.
Určité náznaky vzdoru proti situaci ve stagnující kultuře znamenaly nejen projevy na II. sjezdu a kritiky Vohryzkovy v Květnu, ale i stať Jana Grossmana, v níž se dotkl zatím tabuizovaného problému avantgardního umění.
10. Světová literatura, obálka prvního čísla z r. 1956, orig.
11. František Tichý: Franz Kafka, portrét, Světová literatura 1957, č. 3, xerokopie

12. Franz Kafka: Doupě, úvodní stránka povídky, Světová literatura 1957, č. 3, xerokopie.
V roce 1956 byla založena literární revue Světová literatura. Na jejích stránkách se v r. 1957, poprvé po „únoru“, objevila próza Franze Kafky Doupě, postupně překlady z děl B. Pasternaka, E. Ionesca, A. Camuse, J. D. Salinger a mladých sovětských autorů. Světová literatura se postupem let stala významnou revuí (v překladech a recenzích s rozsáhlými ukázkami představovala světovou literární produkci, informovala o výtvarném umění, filmu i divadle), která pomáhala navazovat zpfetrhané vztahy mezi světem a domácím uměním.
13. Jaroslav Durych: Bětuška, povídka, Lidová demokracie 1956, foto.
14. František Halas: A co?, básně, 1956, orig.
15. Jiří Orten: Deníky, kniha, 1956, orig.
16. Eduard Valenta, foto.
17. Eduard Valenta: Jdi za zeleným světlem, román, 1956, orig.
18. Jiří Weil, foto.
19. Jiří Weil: Na střeše je Mendelssohn, román, 1960, orig.
20. Jiří Kolář: Mistr Sun, básně, 1957, orig.
21. Jiří Mucha, foto.
22. Jiří Mucha: Čím zraje čas, prózy, 1958, orig.
23. Ladislav Dvořák. foto.
24. Ladislav Dvořák: Kainův útěk, básně, 1958, orig.
Jisté uvolnění kulturní politiky po odhalení kultu osobnosti J. V. Stalina umožnilo vydání děl zatím mlčících či záměrně umlčovaných autorů. V Lidové demokracii vycházela na pokračování próza Jaroslava Durycha Bětuška (1956), péčí J. Grossmana a Z. Urbánka vyšly Deníky Jiřího Ortena (1956); L. Kundera připravil k vydání nepublikované verše Františka Halase A co? (1957). Publikovali J. Seifert, Fr. Hrubín, Vl. Holan, objevily se též sbírky J. Koláře, J. Weila, E. Valenty, J. Muchy a L. Dvořáka.
25. Arnošt Lustig, foto.
26. Arnošt Lustig: Noc a naděje, prózy, 1958, orig.
27. Josef Škvorecký, foto.
28. Josef Škvorecký: Zbabělci (vystaveno je vydání z r. 1964), román, orig.
29. Jiří Lederer – recenze na Škvoreckého Zbabělce z prosince 1958 a prohlášení redakce Večerní Prahy, distancující se od Ledererovy recenze; foto.
Ke konci padesátých let se prosadily i nové, výrazné talenty. Patřil k nim především Arnošt Lustig svými neheroickými, existenciálně pojatými prózami z prostředí terezínského ghetta. Významným činem bylo vydání románu Josefa Škvoreckého Zbabělci (1958). Vyvolalo vlnu rozhořčení u oficiální kritiky; román byl stažen z oběhu, autor disciplinárně potrestán – knižně publikovat mohl až počátkem šedesátých let. Názornou ukázkou ko-

lísání mezi „uvolněním a utužováním“ v literatuře jsou dvě reakce Večerní Prahy na Škvoreckého román. Recenze Jiřího Lederera vyšla 20. 12. 1958, odmítavá reakce redakce VP je z počátku roku 1959.

30. Provolání umělců ze Sjezdu socialistické kultury, Literární noviny, č. 24, 1959, foto.
31. Rezoluce celostátní konference Svazu čs. spisovatelů, Literární noviny, č. 10, 1959, foto.
Jisté tendence k drobným ústupkům oficiální politiky však ještě zdaleka neznamenal výraznější změnu ve vládnoucí linii, určované ideologickým oddělením ÚV KSČ. Projevy J. Hendrycha z r. 1957 či L. Štolla na sjezdu socialistické kultury v r. 1959 stále ještě představovaly stabilitu politické moci.

EDICE PŮLNOC A EDICE EXPLOSIONALISMUS

1. Egon Bondy (Zbyněk Fišer) a Ivo Vodsedálek, foto.
2. Ivo Vodsedálek: Trapná poezie, samizdat, 1950; ilustrovali Adolf Born a Oldřich Jelínek, orig.
3. Ivo Vodsedálek: Trapná poezie, samizdat, malé vydání s věnováním E. Bondymu, orig.
4. Č.F.P.S.V.V. a Ž.: Mythy, samizdat, 1950, orig.
5. Egon Bondy: Jeskyně divů aneb Prager Leben, samizdat, 1951; orig.
6. Pozvánka na básnický večer 6. 2. 1951 – orig. a xerokopie.
7. Oldřich Jelínek a Adolf Born: Urajt, samizdat, 1951, orig.
8. Christian Morgenstern: Šibeniční písně (přel. E. Bondy), samizdat, 1951 orig.
9. J. V. Císař (Bohumil Hrabal): Co je poezie, samizdat, 1952 (nevystaveno).
10. Ivo Vodsedálek: Smrt vtipu, samizdat, 1951, orig.
11. Ivo Vodsedálek: Kvetoucí Ukrajina, samizdat, 1953, orig.
12. Egon Bondy: Für unbekannte Geliebte, samizdat, 1952, orig.
13. Honza Krejcarová a Egon Bondy, foto.
14. Egon Bondy: Zbytky eposu, samizdat, 1952/53, orig.
Edice Půlnoc vznikala podle tvrzení zakladatelů, Egona Bondyho a Ivo Vodsedálka, mezi rokem 1949–1950. Její soupis, který pořídil Martin Machovec, čítá celkem 44 titulů (některé jsou však ztraceny). Půlnoc obsahovala především básnické sbírky (zejména zakladatelů edice), několik próz, esejů, překlad a několik sešitů koláží. Vrcholu vydavatelské aktivity dosáhla v roce 1951 (pořadatel soupisu napočítal 20 titulů s vročením 1951). Ke skupině kolem edice patřili kromě E. Bondyho a I. Vodsedálka též Pavel Svoboda a Jana Krejcarová. Jako hosté v ní publikovali Bohumil Hrabal, Vladimír Boudník, Adolf Born a Oldřich Jelínek. Edice svými svazky

manifestovala především program totálního realismu E. Bondyho (popření surrealistické poetiky, kterou byl Bondy v r. 1948 „zasazen“) a jemu blízké poetiky tzv. trapné poezie I. Vodsedálka. Smyslem edice nebylo šířit texty, které tehdy nemohly vycházet, nýbrž je uchovat. Svazky vycházely většinou ve 4–6 exemplářích. Tvůrci edice se rozešli kolem r. 1955.

15. Vladimír Boudník: *Lod'*, samizdat, 1952, orig.
16. Vladimír Boudník: foto.
17. Vladimír Boudník: Manifest explosionismu, xerokopie.
18. Vladimír Boudník: Explosionismus, úvod dopisu z 21. 3. 1950.
19. Vladimír Boudník: Dopis z 5. 3. 1952.
20. Obálky dopisů VI. Boudníka Ivo Vodsedálkovi – adresa Na hrázi věčnosti, orig.
Kromě edice Půlnoc existovala koncem čtyřicátých a počátkem padesátých let i Boudníkova edice Explosionismus, v níž umělec vydával svoje manifesty a dopisy.

SURREALISMUS

1. Karel Hynek, Zbyněk Havlíček, Ludvík Šváb a Mikuláš Medek, foto.
2. Umělecká fotografie Emily Medkové: Vít, 1948.
3. Reprodukce obrazu Mikuláše Medka: Zázračná matka, 1948, ze „surrealistického“ období.
4. Reprodukce obrazu Josefa Istlera: Nařvan, 1951.
5. Činnost surrealistické skupiny (zejména ineditní sborníky) v letech 1948–1964; xerokopie z knihy Surrealistické východisko 1938–68. *Aktivita surrealistické skupiny, soustředěné kolem Karla Teiga (Vratislav Effenberger, Mikuláš Medek, Zbyněk Havlíček, Karel Hynek ad.) se prezentovala jednak ineditními sborníky Zvěrokruh – později sborníky Objekt, podzemními výstavami a diskusemi. Ve výstavě není skupina originály zastoupena. Její činnost představuje jen soupis akcí, který byl publikován ve sborníku Surrealistické východisko 1938–1968 (1969). Nepřetržitá „podzemní“ práce skupiny trvala celá čtyřicátá a padesátá léta a první polovinu šedesátých let. Ke konci šedesátých let mohla skupina publikovat a prezentovat se na veřejnosti. Do podzemí se znovu uchýlila po r. 1969.*

EXIL V PADESÁTÝCH LETECH

1. Táborový zpravodaj, tábor Murrau, 1948–1949, orig.
2. Exil, časopis, orig., 1950.
3. Hlas exilu, časopis – kulturně politický měsíčník Sdružení čs. uprchlíků v západním Německu, orig.
4. Přemysl Pitter: Domovu a exilu, proslovy v táborech Valka, vyd. Československo – FCI Londýn 1956.
5. Sir Robert Bruce Lockhart: Ústup z Prahy (Mé Československo), vyd. Československo – FCI, Londýn, 1952, orig.
6. Tribuna – myšlenek a zpráv z domova i exilu, 1949, 1950, 1951, orig. *Skromné počátky exilové vydavatelské činnosti v utečeneckých táborech – hektografované táborové časopisy.*
- 7.-9. Stopa, jediné číslo časopisu vydaného Františkem Kovárnou, orig.
10. František Kovárna: Půlnoc nad Prahou, 1951, orig. *Stopa. Sešit pro kulturu (1951). První a současně předposlední číslo časopisu, založeného v Paříži uměleckým historikem, teoretikem a publicistou Františkem Kovárnou. Po přestěhování do New Yorku připojil Kovárna k časopisu edici, v níž však stačil vydat jediný svazek. Zemřel ve věku 43 let v červnu 1952.*
11. Ferdinand Peroutka, foto.
12. Ferdinand Peroutka: Projevy k domovu, orig.
13. Ferdinand Peroutka: Začátky česko-slovenského soužití, orig.
14. Neviditelný domov, antologie, 1948–1953, orig. *Knihy exilu. Třísvazkovou edici v grafické úpravě Miroslava Šaška vydala v letech 1952–1954 v Paříži Meda Sokolova spolu s několika francouzskými publikacemi o českých výtvarných umělcích žijících ve Francii. Poslední svazek edice – antologie Neviditelný domov – je první bilancí exilové básnické tvorby.*
15. Škorpíjón, časopis čs. redakce rozhlasové stanice Svobodná Evropa, orig. *Redaktoři Svobodné Evropy Miroslav Šašek a František Smrček vydávali v letech 1952–1953 v Mnichově satirický časopis Škorpíjón.*
16. František Listopad: Tristan, 1954, orig. *František Listopad: Tristan čili Zrada vzdělance (1954). Předmluva Jiří Pistorius. Frontispis (kresba na blánu) Toyen.*
17. Bohemica Viennensia. *V návaznosti na stejnojmenný časopis vycházela v letech 1954–1957 ve Vídni cyklostylovaná edice původní exilové tvorby, kterou vydával Karel Matal Polan.*

18. Čas stavění, antologie, 1956, orig.
Čas stavění. Antologie. Básně českých exulantů (1956). Předmluva Antonín Vlach.
19. Poetae in Exilio – Zahrada v zemi nikoho, antologie české a estonské básnické tvorby, 1955, orig.
Knižnice lyriky. Neúnavný kulturní pracovník Robert Vlach řídil v letech 1953–1955 Knižnici lyriky, v níž jako závěrečný svazek vydal antologii české a estonské exilové tvorby.
20. Skutečnost. Nezávislá revue, r. 1, č. 1–2, 1949; r. 3, č. 8–9, r. 4, č. 5–6; r. 5, č. 7–8, orig.
Vycházela od jara 1949 do prosince 1953 a soustředovala mladé, evropsky orientované intelektuály v exilu.
21. Sklizeň. Nezávislá kulturní revue, r. 1, č. 6, 1953, r. 5, č. 7, orig.
Vycházela v Hamburku v redakci Antonína Vlacha od ledna 1953 do června 1965.
22. Milada Součková, foto.
23. Milada Součková: Gradus ad Parnassum, 1957, orig.
24. V. Bernard: Kde básníkům se poroučí, 1957, orig.
25. Sklizeň svobodné tvorby, antologie, sv. 31, 37, 38, orig.
*Sklizeň svobodné tvorby. Básník, prozaik, esejista a kulturní organizátor Robert Vlach založil roku 1955 ve Švédsku edici exilové tvorby, kterou roku 1958 přenesl do USA, kde ji dále řídil až do své smrti roku 1966. Základem edičního programu byla díla oceněná v každoročních literárních soutěžích Křesťanské akademie v Římě a České kulturní rady. Vedle ideově vyhraněných edic Křesťanské akademie je tato edice nejvýraznějším pokusem o vytvoření trvalejší ediční základny pounorového exilu. Po Vlachově smrti edici roku 1969 obnovil Antonín Kratochvíl, který pokračoval ve vydávání do roku 1975.
*Sklizeň svobodné tvorby (sborníky). Pokus o založení literární revue v rámci stejnojmenné edice (1958–1959). Redigovali Robert Vlach a Vladimír Vaněk.**
26. Pavel Javor: Nad plamenem píseň, 1955, orig.
27. František Listopad: Umazané povídky, 1955, orig.
28. J. M. Kolár: Listy němému příteli, 1955, orig.
29. Jan Čep: Samomluvy a rozhovory, 1959, orig.
30. Antonín Kratochvíl: Kniha setkání, 1962, orig.
31. Viktor Fischl: Hovory s Janem Masarykem, Tel Aviv, 1952, orig.
32. Viktor Fischl, foto.
Nákladem časopisu Izraelské listy v Tel Avivu vyšlo 1. vydání jedné z neúspěšnějších knih českého exilu, Hovory s Janem Masarykem. O rok později vyšla znovu v USA, roku 1973 v Německu a 1982 ve Švýcarsku.
33. J. Stránský: K slovenské otázce v Československu, 1952, orig.

34. J. Smutný: Němci v Československu..., 1956, orig.
Edici Doklady a rozpravy vydával v Londýně Ústav dr. E. Beneše v letech 1952–1958. Již tehdy byly aktuální otázky, které si klademe dnes.
35. St. Brzobohatý: Smích za železnou oponou, 1952, orig.
36. Výbor exilové satiry, 1954, orig.
Edice satiry. Cyklostylem rozmnožená edice, kterou pod hlavičkou Kruhu přátel satiry vydávala Marie Zárubová a Fídil Stanislav Brzobohatý, vycházela v Londýně v letech 1952–1954 a dosáhla 9 svazků.
37. Jan Čep, foto.
38. Jan Čep a Egon Hostovský v Paříži, foto.
39. Jan Čep: Květnové dni, 1954, xerokopie.
40. Věra Stárková: Kniha samoty, 1954, orig.
41. Egon Hostovský: Půlnoční pacient, 1959, orig.

II. ČÁST

Léta šedesátá

Hlavní otázka pro naši stranu je, jak dále posílit vliv komunistických idejí v oblasti literatury a umění. Nemůžeme přehlížet, jak se mezi námi, kulturními pracovníky, uplatňovaly v minulém roce i nesprávné, revizionistické i dokonce přímo nepřátelské hlasy, s jejichž ozvěnou se ještě setkáváme... Chtěly vnutit veřejnosti mínění, že socialistická literatura je literatura lži a klamu...

Jiří Hendrych na zasedání ÚV KSČ, 1957

Tak jako nevěřím, že občan a moc se mohou ztotožnit, že ovládnutí a vládnuocí se mohou sejít ke zpěvu, tak nevěřím, že umění a moc si budou někdy libovat, jak je jim spolu dobře. Nebudou, nemohou, nikdy, jsou jiní, nehodí se k sobě. Co je možné a co také dává naději naší snaze, je toto: že ti dva navzájem pochopí svou situaci a vypracují si slušná pravidla styku ...

Ludvík Vaculík na IV. sjezdu Svazu čs. spisovatelů, 1967

DIVADLA – VÝRAZNÝ JEV V KULTURNÍM PŘELOMU PADESÁTÝCH A ŠEDESÁTÝCH LET

1. Plamen, Literární noviny, Host do domu, Divadlo – koláž z čísel kulturních časopisů počátku 60. let, orig.
Ke konci padesátých let vznikly nové oficiální kulturní časopisy – Plamen a Kultura. Přes veškeré snahy oficiální kulturní politiky udržet jednotný socialistickorealistický model umění se koncepce některých časopisů začaly zvolna osobitě profilovat (Host do domu, Divadlo – postupně i Literární noviny).
2. Ivan Vyskočil, foto.
3. jb.: Zábradlí nebo Leporelo, rozhovor s I. Vyskočilem a J. Suchým, Květen r. 3, 1957, xerokopie.
4. Ivan Vyskočil, foto.
5. Program Divadla Na zábradlí z Vyskočilovy éry, orig.
6. Jiří Suchý a Jiří Šlitř, foto.
7. Semafor, kniha textů, 1964, orig.
8. Programy z divadla Semafor, orig.
*Důležitou roli sehrála v té době malá divadla a literární kabarety (Reduta, Paravan, Divadlo Na zábradlí, Semafor, Rokoko, Ypsilon v Liberci a X v Brně). Repertoár těchto malých scén – na rozdíl od repertoáru kamených divadel – vyjadřoval životní pocit „první neideologické generace“ (V. Havel).
Prozaik, dramatik a herec Ivan Vyskočil a textař, herec a zpěvák Jiří Suchý působili zprvu společně v Divadle Na zábradlí, později J. Suchý (v r. 1959) založil divadlo Semafor, kde spolu s Jiřím Šlitřem vytvořili řadu úspěšných dramatických a písničkových pásem. Na začátku šedesátých let začal s Divadlem Na zábradlí spolupracovat Václav Havel (zprvu s I. Vyskočilem, pak s Janem Grossmanem).*
9. Václav Havel: Zahradní slavnost, kniha, 1963, orig.
10. Václav Havel: Zahradní slavnost, program Divadla Na zábradlí, 1963, orig.
11. Programy Divadla Na zábradlí z Grossmanovy režijní éry – inscenace S. Becketta a E. Ionesca, orig.
12. Fotografie z Grossmanových inscenací, orig.
Charakter repertoáru Divadla Na zábradlí se během dvou let proměnil. Leporelová kabaretní pásma, plná intelektuálního humoru, vystřídal repertoár moderního světového i českého dramatu. Režisér J. Grossman uvedl v r. 1963 absurdní hru V. Havla Zahradní slavnost, adaptaci Kafkova Procesu, postupně pak hry E. Ionesca a S. Becketta.

13. Josef Topol: Konec masopustu, kniha, ed. Divadlo, 1963, orig.
Původní dramatická tvorba – zejména mladých autorů – Josefa Topola, Milana Uhdeho či Ladislava Smočka zaplnila hlediště nejen nově vzniklých divadelních scén – Divadla Za branou (režie O. Krejča, dramaturg K. Kraus) a Činoherního klubu (ředitel J. Vostrý) – ale i hlediště Národního divadla.
14. Jan Patočka: Epičnost a dramatičnost, studie, Divadlo č. 12, 1966, orig.
Události v divadelním světě sledoval časopis Divadlo, na jehož stránkách se objevovaly původní studie a články divadelních teoretiků, kritiků, spisovatelů i filozofů (esej J. Patočky, Divadlo 1966, č. 12), informace o světové moderní dramatické tvorbě a jejích inscenacích, v příloze časopisu byly publikovány texty české i světové dramatiky.

NÁVRATY DO KONTEXTU SVĚTOVÉ LITERATURY

1. Franz Kafka a náš svět, Literární noviny, 8. 6. 1963, foto.
Literární noviny přetiskly příspěvky z kaskovské konference (8. 6. 1963).
2. Franz Kafka aus Prager Sicht 1963, kniha, ČSAV, 1965, orig.
Důležitou kulturní i odbornou událostí se stala v r. 1963 konference o díle Franze Kafky, uspořádaná v Liblicích. Poprvé od r. 1948 se čeští literární kritici a teoretici – spolu se zahraničními účastníky – zabývali osobností spisovatele, jehož dílo výrazně ovlivnilo vývoj moderní světové literatury 20. století. Některé účastníky konference, přesvědčené přístupovali ke Kafkovu dílu z marxistických pozic, vyvolali svými referáty nesouhlas východoněmeckých ideologů. Téma lidského odcizení se neslučovalo s programovým optimismem socialistického realismu a Kafka byl během 60. let označen ortodoxními marxisty dokonce za duchovního otce „obrodného“ společenského pohybu, který u nás vyvrcholil na jaře 1968. Rokem 1963 začal v jistém smyslu už veřejný, stále sílící vzdorný dialog mezi kulturou a státní ideologií a mocí. Soubor referátů, pronesených na liblické konferenci, byl přeložen do němčiny, vydalo nakl. ČSAV, 1965.
3. Franz Kafka: Proces, foto z inscenace Divadla Na zábradlí.
Záběry z inscenace Kafkova Procesu v Divadle Na zábradlí (1963) v režii J. Grossmana.
4. Karel Kosík, foto.
5. Karel Kosík: Dialektika konkrétního, kniha, 1963, orig.
Karel Kosík, český filozof; jeho studie Dialektika konkrétního (1963) znamenala v rámci marxistického myšlení významný pokus o revizi dosavadního dogmatického přístupu k filozofické problematice člověka.
6. Jan Patočka: Úvod do Husserlovy fenomenologie, skriptum, 1966, orig.
7. Václav Černý: Nová francouzská poezie v sovětském pojetí, studie, Host do domu, 1964, č. 10, orig.

8. Jindřich Chaloupecký: Umění dnes, studie, Plamen č. 11, 1965, foto.
Proces uvolňování v kultuře, počínající rokem 1963, umožnil řadě umlčovaných vědců vystoupit na veřejnost. Profesor Jan Patočka vydal v r. 1964 svou práci Aristoteles, jeho předchůdci a dědicové; filozofická fakulta vydala v r. 1966 jako skriptum jeho Úvod do Husserlovy fenomenologie. Profesor Václav Černý se stal v průběhu šedesátých let stálým přispěvatelem především brněnského časopisu Host do domu; výtvarný teoretik a člen Skupiny 42 Jindřich Chaloupecký publikoval v řadě odborných časopisů (viz mj. Plamen č. 11, 1965).
9. Vladimír Holan: Jeskyně slov, 1. svazek Sebraných spisů, 1965, orig.
10. Jiří Kolář: Básně ticha, 1965, kniha, orig.; J. Kolář, foto.
11. Bohumil Hrabal: Perlička na dně, 1963, orig.
12. Bohumil Hrabal: foto
13. Ivan Diviš, foto
14. Ivan Diviš: Uzlové písmo, 1960, kniha, orig.
Počátek 60. let znamenal i konečné prolomení ticha kolem řady významných českých autorů, kteří v padesátých letech v podstatě nepublikovali (Vl. Holan – Jeskyně slov – první svazek Sebraných spisů, 1965; J. Kolář vydal kromě Básní ticha, 1965 i Vršovického Ezopa, 1966, Nového Epikleta, 1968, v zahraničí pak řadu výtvarných monografií; Bohumilu Hrabalovi vyšel v r. 1963 soubor povídek Perlička na dně a během dalších let řada próz; básník Ivan Diviš – po více než desetileté pauze od vydání své prvotiny – vydal Uzlové písmo (1960) a do konce šedesátých let pak ještě devět sbírek.

GENERACE TVÁŘE A SEŠITŮ

1. Petr Kabeš, Jiří Gruša, Antonín Brousek, Ivan Wernisch, Jan Lopatka, foto.
Básníci a kritici mladé generace, kteří vstoupili do literatury na počátku šedesátých let.
2. Tvář, roč. 1, č. 1, 1964, obálka, orig.
Na III. sjezdu československých spisovatelů v r. 1963 vyslovil ve svém diskusním příspěvku básník J. Gruša požadavek založení časopisu pro mladou literaturu. V r. 1964 vznikl časopis Tvář. Po prvním ročníku hledání vlastní „tváře“ se od druhého čísla 2. ročníku představil časopis s novou redakcí (J. Nedvěd, J. Bek, B. Doležal, J. Gruša, J. Lopatka, E. Mandler, J. Němec, M. Šolleová, F. Vinant a od 3. čísla V. Havel) a novou koncepcí. Výběrem původních autorských příspěvků, studií a kritik a pečlivou kompozicí každého čísla překročila Tvář hranice vymezeného území, v němž se až dosud mohla realizovat česká kulturní publicistika. Druhým ročníkem v r. 1965 se Tvář představila jako skupinový časopis, snažící se vytvořit prostor pro určitou míru vnitřní svobody a práva na vlastní – ideologicky neregulovaný – názor.

3. Kolář z článků druhého ročníku, xerokopie.

- č. 1 – M. Heidegger, s. 18;
- č. 2 – M. Šolleová, s. 16;
- č. 2 – J. Němec, s. 4;
- č. 4 – A. Robbe-Grillet, s. 31;
- č. 5 – P. Teilhard de Chardin, s. 15;
- č. 5 – Z. Urbánek, s. 25;
- č. 8 – J. Lopatka, s. 14;
- č. 9 – L. Hejdánek, s. 1;
- č. 10 – R. Preisner, s. 21;

Tvář objevila pro své čtenáře dílo Ladislava Klímy, Jana Hanče, Richarda Weinera, průběžně představovala mladé básníky a autory, uvedla do širšího povědomí zatím mlčky přehlížený proud české experimentální poezie (J. Kolář, J. Hiršal, B. Grögerová, L. Novák), informovala o „novém románu“, představila přední osobnosti světové nemarxistické filozofie – zejména křesťansky orientované, sledovala průběžně nové proudy v české hudbě a výtvarném umění. Svou názorovou vyhraněností, ignorující kánony oficiální marxistické uměnovědy a filozofie, se stala pro oficiální kulturní politiku nebezpečnou a byla po druhém ročníku zastavena.

4. Nevydané číslo Tváře z r. 1968, říjen, orig.

5. Kolář z čísel třetího a čtvrtého ročníku Tváře, orig.

K obnovení Tváře došlo až v r. 1968 a neuskutečnilo se bez výhrad ze strany vedení Svazu čs. spisovatelů. Původní náplň připravovaného prvního čísla, obsahující mimo jiné i dokument z jarního rozpačitého jednání předsednictva Svazu o znovupovolení časopisu, však redakce po invazi v srpnu 1968 revidovala, z obavy, aby nenarušila vzniklou posrpnovou jednotu kulturní fronty. Proto mělo první číslo Tváře z podzimu 1968 dvě verze. Až do svého zastavení v r. 1969 Tvář svou obsahovou skladbou dodržovala program, který si vytkla už ve svém druhém ročníku.

6. Podoby I, Podoby II, 1967 a 1969, knihy, orig.

Sborníky z tvorby autorů blízkých Tváři – Podoby I, 1967 uspořádal B. Doležal, Podoby II z r. 1969 uspořádal V. Havel.

7. Sešity číslo 1, roč. 1 – obálka, 1966, orig.

8. Kolář z článků časopisu Sešity a z obálek černé i bílé řady, xerokopie i originály.

9. Sešity č. 21 – tzv. „tvářové“ číslo s článkem V. Havla O úhybném myšlení.

10. Happening na Strahově, foto z večera Fluxu – Sešity č. 4

Místo zastavené Tváře začal Svaz čs. spisovatelů vydávat v r. 1966 jako náhradu časopisu Sešity pro mladou literaturu, které se však vymkly z dozoru Svazu a podobně jako Tvář nabídly svoje stránky experimentům autorů do té doby opomíjených, novým poetikám, filozofií, psychologii, modernímu umění, happeningu i překladům ze světové literatury. Sešity měly dvě podoby – černé Sešity končily číslem 15, bílé končily číslem 33. Číslo 21 bylo věnováno kolegům z časopisu Tvář. Sešity byly zrušeny v období tzv. „normalizace“, jako ostatně všechny kulturní časopisy.

LITERATURA „OBJEVENÁ“ ŠEDESÁTÝMI LÉTY

1. Josef Hiršal, foto.
2. Josef Hiršal – Bohumila Grögerová: Job boj, 1968, kniha, orig.
3. Ladislav Novák, foto.
4. Ladislav Novák: Pocta Jacksonu Pollockovi, 1966, kniha, orig.
5. Věra Linhartová, foto.
6. Věra Linhartová: Přestořeč, 1964, kniha, orig.
7. Milan Nápravník, foto.
8. Milan Nápravník: Moták, 1969, kniha, orig.
Druhá polovina šedesátých let znamenala jisté uvolnění intelektuálního života a příznivější publikační možnosti pro autory, jejichž tvorba přesáhla horizont oficiálně posvěcené metody socialistického realismu. Týkalo se to především experimentální tvorby Josefa Hiršala, Bohumily Grögerové, Ladislava Nováka, Věry Linhartové, Milana Nápravníka, i řady dalších umělců nových poetik.
9. Vratislav Effenberger, foto.
10. Vratislav Effenberger: Hieronymus Bosch, Problém skladby, Orientace r. 1, č. 2, xerokopie.
11. Surrealistické východisko 1938 - 1968, 1969, kniha, orig.
12. Analogon, surrealistická revue, 1969, č. 1, orig.
Z „podzemí“ vystoupila na veřejnost československá surrealistická skupina, sdružená kolem osobnosti Vratislava Effenbergra. Její členové – básníci a výtvarníci – začali veřejně publikovat a vystavovat od r. 1963. Významná je jejich přednášková činnost. V r. 1969 vydali první a na dvacet dalších let jediné oficiální číslo svého časopisu Analogon (druhé číslo vyšlo až v r. 1990) a sborník – průřez surrealistickou aktivitou, vymezenou léty 1938–1968 (Surrealistické východisko, 1969). Básně na zdi V. Effenbergra vyšly knižně v r. 1966; převážně však básník publikoval v časopisech, zejména v Orientaci a Sešitech.
13. Václav Hrabě: Stop time, 1969, kniha, orig.
14. Pavel Janský: Hlavou dolů, 1967, kniha, orig.
Václav Hrabě (1940–1965), básnický představitel české beatnické generace, publikoval své verše a texty (běžně popisované mládeží) časopisecky; v r. 1969 mu vyšla posmrtně knížka veršů Stop-time. Básník Pavel Janský, který byl v padesátých letech jako student vězněn, vydal svoji první básnickou sbírku Hlavou dolů v roce 1967.
15. Obálky časopisů 60. let: Literární listy se seriálem J. Tesaře Vlastenci a bojovníci, 1969; Orientace, Dějiny a současnost, orig.
Postupné uvolňování kulturní politiky, v pravidelných intervalech ovšem brzděné mocenskými zásahy (zákaz Tváře, tiskový zákon z r. 1966), se však odehrávalo stále v rámci oficiální platformy uměleckých svazů, a tedy i pod dohledem ideologického oddělení ÚV KSČ. Vyzdorané ústupy byly vždy jen částečné a vždy ideologicky podmíněné rámcem marxistické

doktríny. Stále platil názor, že proměna společenského i kulturního klimatu je možná jen skrze reformy, uskutečněné ve stranickém a vládním aparátu. Marxističtí literární historikové a kritici, filozofové, historikové, sociologové a ekonomové (zejména v časopisech Orientace, Plamen, Dějiny a současnost, Literární noviny a j.) podrobili revizím schematismus a dogmatismus ve svých oborech, postupně rozšiřovali názorové spektrum časopisů i o názory nemarxistické.

NÁVRATY DO KONTEXTU ČESKÉ LITERATURY

1. Doklad humánnosti našeho zřízení, fotokopie novinového článku, Rudé právo 11. 5. 1960.
2. Jan Zahradníček, foto.
3. Jan Zahradníček: Jeřáby, 1967, kniha, orig.
Zatímco Laco Novomeský byl bouřlivě přivítán na III. sjezdu spisovatelů (1963), básník Jan Zahradníček tiše zemřel ještě v roce svého propuštění z vězení (1960), aniž se dočkal vydání svých básní. Jeřáby (1967) byly první oficiálně vydanou básnickovou knihou u nás po r. 1948.
4. Rehabilitace pod pokličkou, fotokopie novinového článku. Literární listy, č. 6, 1968.
5. Generální rehabilitace, fotokopie novinového článku. Literární listy č. 10, 1968.
V rámci prezidentské amnestie se v průběhu šedesátých let postupně vraceli i nevinně odsouzení v politických procesech. Dokladem nechuti vládnoucí mocenské špičky k postupným proměnám ve společnosti byl i její nedůsledný přístup k rehabilitacím amnestovaných politických vězňů, mezi nimiž byla i řada významných osobností československé kultury. O pomalosti rehabilitací svědčí i alarmující články z Literárních listů z r. 1968.
6. Jaroslav Durych, foto.
7. Jaroslav Durych, Rekviem, 1966, kniha, orig.
8. Jakub Deml: Rodný kraj, 1967, kniha a tiráž s poznámkou, že svazek uspořádal Bedřich Fučík, orig. a fotokopie.
9. Jan Čep: Zeměžluč - Letnice - Děravý plášť, 1969, kniha, orig.
10. Josef Kostohryz: Jednorožec mizí, 1969, kniha, orig.
11. Egon Hostovský: Cizinci hledají byt, 1967, kniha, orig.
12. Josef Palivec: Síta, 1969, kniha, orig.
První pouťorové vydání, úvod J. Seifert, doslov V. Černý.
13. Bohuslav Reynek: Podzimní motýli, 1969, kniha a graf. list, orig.
14. Karel Pecka: Horečka, 1967, kniha, orig.
15. Karel Teige: Svět stavby a básně, I. díl vybraných spisů, 1966, kniha, orig.
16. Václav Černý: Studie ze starší světové literatury, 1969, kniha, orig.

17. Zdeněk Kalista: Česká barokní gotika a její žďárské ohnisko, 1970, kniha, orig.
18. Sborník pětadvacítí (uspořádal V. Černý) a obsah, kniha, 1969, orig. a xerokopie.
Z příspěvků autorů převážně mlčící „své“ generace uspořádal V. Černý.
19. Jiří Brabec: Závaš Kalandra, studie, Orientace 1969, č. 4, xerokopie.
Do literatury a společenských věd se alespoň na krátkou dobu vrátili autoři, vypovězení z české literatury na konci čtyřicátých a počátku padesátých let.

LITERATURA A ROK 1968

1. Ludvík Vaculík, foto.
2. Ludvík Vaculík – úryvek z projevu na IV. sjezdu SČSS v roce 1967, orig.
3. Milan Kundera, foto.
4. Milan Kundera – úryvek z projevu na IV. sjezdu SČSS 1967, orig.
5. Ivan Klíma, foto.
6. Ivan Klíma – úryvek z projevu na IV. sjezdu SČSS 1967, orig.
7. Václav Havel, foto.
8. Václav Havel – úryvek z projevu na IV. sjezdu SČSS 1967, orig.
Neúnosnou situaci v kultuře, jejímuž rozvoji bránila stálá omezování ze strany státní moci, pochopila i řada autorů a umělců, kteří vstoupili do literatury a umění v druhé polovině padesátých let a patřili do tzv. oficiální kulturní sféry. K tichému nesouhlasu „paralelní“ kultury se tak pozvolna přidal kritický hlas marxisticky orientovaných intelektuálů, spisovatelů, umělců i vědců. Postupné vyvazování z ortodoxie marxismu, odmítání mocenské politiky strany, občasná vzpoury v rámci uměleckých svazů (zejména Svazu čs. spisovatelů) vedly některé komunistické autory k adresnější kritice stavu společnosti i kultury. IV. sjezd spisovatelů v r. 1967 – zejména vystoupení Ludvíka Vaculíka, Milana Kundery a Ivana Klímy, i nekomunisty Václava Havla – byly pro vládnoucí moc výstražnými signály vzrůstající nespokojenosti.
9. Ludvík Vaculík: Sekyra, 1967, kniha, orig.
10. Milan Kundera: Žert, 1967, kniha, orig.
Próza Ludvíka Vaculíka Sekyra (1967) a román Milana Kundery Žert (1967) nastavily z různých úhlů zrcadlo živým legendám o socialistické minulosti i přítomnosti.

11. Literární listy, č. 1, 1968, orig.
Názorově vzpurné Literární noviny (tiskový orgán Svazu čs. spisovatelů) byly v r. 1967 zastaveny. Na počátku r. 1968 se objevily s novým titulem a s otevřeně kritickou koncepcí.
12. Zpráva o založení Kruhu nezávislých spisovatelů, LL 1968, č. 6, orig.
13. Programové prohlášení Kruhu nezávislých spisovatelů, LL, orig.
14. Seznam členů Kruhu nezávislých spisovatelů, orig.
Skupina autorů, překladatelů a teoretiků – nekomunistů – založila 29. 3. 1968 při Svazu čs. spisovatelů volné sdružení – Kruh nezávislých spisovatelů (předsedou se stal V. Havel). Tichý vzdor se proměnil ve veřejně proklamovaný nárok na rovnocennou diskusi se stranou „privilegovaných“.
15. Ludvík Vaculík: Dva tisíce slov, články, Literární listy, červen, 1968.
Pražské jaro – pokus o společenskou obrodu – jehož impulsy vznikaly během šedesátých let – kulminovalo v květnu až červenci r. 1968. Stalo se záležitostí celospolečenskou, nejen záležitostí komunistické reformistické elity. Vznikala řada společenských organizací a sdružení (KAN, K-231, Společnost pro lidská práva ad.). K atmosféře „jara“ patřil neodmyslitelně i Vaculíkův článek v Literárních listech, nazvaný 2000 slov, pod který se podepsaly tisíce občanů.
16. Společnost pro lidská práva, program, leták, 1968, orig. 17. Světová literatura č. 3, 1968, programové prohlášení redakce, orig.
Podpora společnosti obrodě, proklamativně vedené obrozeným ÚV KSČ (který se prezentoval jako garant celého procesu), byla značná. Spontánní reakci na změny, které se udály během prvního půlroku 1968, vystihuje prohlášení redakce Světové literatury z června 1968.

KONEC JEDNÉ ILUZE – SRPEN 1968

A „POSERPNOVÉ“ OBDOBÍ

1. Koláž z tisků ze srpna 1968 (Literární listy, Sešity, Svět v obrazech, Divoké víno, Reportér, Student, letáky), orig.
Vystrážlivění z „obrodné“ euforie přivezly do Československa tanky spojeneckých armád Varšavské smlouvy. 21. srpen znamenal konec nadějším „socialismu s lidskou tvářič“ a stal se počátkem těžkého, víc než dvacetiletého období neomezené moci KSČ a jí podřízeného státního aparátu.
2. Sedm pražských dní – srpen 1968, tzv. „černá kniha“, 1968, orig.
a jedno zahraniční vydání, orig.
3. Ještě jednou „černá kniha“, článek, Svět socialismu, srpen, 1969, xerokopie.
Sedm pražských dní – srpen 1968, soubor dokumentů a článků, zvaný též „černá“ kniha, vyšel v r. 1968. Kniha však byla stažena a zakázána, její editoři (V. Prečan a M. Otáhal) obviněni z nepřátelství k Sovětskému svazu a trestně stíháni. Kniha vyšla v angličtině a němčině v zahraničí v r. 1969.

4. Universita Karlova – číslo časopisu věnované Janu Palachovi, 1969, orig.
Na protest proti posrpnové situaci v Československu se upálil dne 16. 1. 1969 student filozofické fakulty KU Jan Palach. Jeho čin, přes následná tvrdá opatření státního mocenského aparátu, nebyl zapomenut.
5. Provolání spisovatelů, vědců a kulturních pracovníků, květen 1969, strojopis, orig.
Jmenováním G. Husáka generálním tajemníkem KSČ v dubnu 1969 skončilo období nadějí na eventuální pozitivní proměny ve straně, a tedy i ve společnosti. Kulturní veřejnost se ještě bránila, pokládala za svou povinnost vyjádřit obavu z ohrožení lidských práv a svobod i z ohrožení svobody tvorby (viz Provolání českých umělců, vědců, publicistů a kulturních pracovníků z května 1969).
6. Proslov Jaroslava Seiferta na ustavujícím shromáždění Svazu českých spisovatelů, 1969, xerokopie.
Ve federativním státě vznikly v r. 1969 dva národní spisovatelské svazy. Svaz českých spisovatelů byl sice ustaven, ale jeho stanovy nebyly oficiálně potvrzeny. Proslov Jaroslava Seiferta na ustavujícím shromáždění svazu byl apelem ke všem spisovatelům.
7. Otevřený dopis Společnosti pro lidská práva, léto 1969, orig.
Zásahy moci se ovšem neomezily jen na zákazy v kultuře. Byly zrušeny všechny společenské organizace, které vznikly během r. 1968, tedy i Společnost pro lidská práva.
8. Poslední čísla Tváře (už nevydané), Sešitů a Hosta do domu z r. 1969/70, orig.
Během r. 1969/70 byla zrušena všechna „vzporná“ periodika.

EXIL V ŠEDESÁTÝCH LETECH

1. Má vlast, čítanka, 1959, ed. Kamenný erb, orig.
2. Peníz exulantův, antologie, 1956
Edici Kamenný erb, nazvanou podle sbírky v Československu vězněného básníka Zdeňka Rotrekla, redigoval v Mnichově od roku 1953 Antonín Kratochvíl. Nejvýznamnějším titulem edice byla antologie exilové prózy Peníz exulantův (1956), do níž přispěli Jan Čep, Jaroslav Dresler, František Kovárna, Jiří Kovtun, Antonín Kratochvíl, František Listopad, Zdeněk Němeček, Ferdinand Peroutka, Vladimír Štědrý a Jan Tumlíř. Od konce padesátých let v edici vycházely učebnice Československé dálkové školy v exilu, které redigoval Josef Kratochvíl.
3. Archa, lit. revue čs. exilu, několik čísel z let 1959–1961, orig.
Literární revue československého exilu. Vycházela v Mnichově v letech 1958–1963 v redakci Antonína Kratochvíla, navazující na stejnojmenný časopis Družiny umělecké a literární, zastavený v Československu po únoru 1948. V přidružené edici vydal Antonín Kratochvíl sborník Kniha esejů (1959) s příspěvků Jaroslava Dreslera, Alexandra Heidlera, V. Kostky,

Františka Kovárny, Antonína Kratochvila, Otakara Odložilka a Pavla Želivana (vl.jm. Karla Vrány).

4. Helena Koželuhová: Čapci očima rodiny, 1961/62, kniha, orig.
Edici Sklizeň vydával Antonín Vlach jako doplněk stejnojmenného časopisu v letech 1954–1964. Cenným dokumentem zůstávají paměti neteře bratří Čapků Heleny Koželuhové Čapci očima rodiny (1961–62).
5. Dominik Pecka: Člověk, 1970, kniha, orig. (Křesť. akademie – edice Studium)
6. J. Maritain: Integrovaný humanismus, 1967, kniha, orig.; edice Studium
7. Petr Den: Rub a líc našeho národního programu v atomovém věku, 1959, kniha, orig.; ed. Studium
8. Milada Součková: Pastorální suita, 1962, kniha, orig.; ed. Vigilie
9. Jaroslav Durych: Služebníci neužiteční, 1967–69, knihy, ed. Vigilie
10. Jan Zahradníček: Rouška Veroničina, 1968, kniha, orig.; ed. Vigilie
11. B. Zlámal: Blahoslavený Jan Sarkander, 1969, kniha, orig.; ed. Sůl země
12. Ve znamení kříže, sborník, 1967, kniha, orig.
Křesťanská akademie. Jestliže většina exilových edic tohoto období zanikla po vydání několika svazků, vydavatelská činnost Křesťanské akademie v Římě provázela český exil od počátku padesátých let až do konce let osmdesátých. Edice Studium vznikla roku 1951 a byla určena esejistické, filozofické a historické tvorbě původní i překladové. Literární edice Vigilie, zahájená skromnými cyklostylovanými svazky roku 1953, patřila beletrii. Obě edice redigoval Karel Vrána. Tematiku českých kulturních tradic oživovaly i další publikace Křesťanské akademie. K nim patřil i sborník o šíření křesťanství v Čechách a o jeho významných osobnostech od sv. Cyrila po Bedřicha Mendla Se znamením kříže (1967).
13. Ivan Jelínek: V sobě letohrad, 1965, kniha, orig.
14. Ladislav K. Feierabend: Soumrak čs. demokracie, 1967, kniha, orig.
*Souběžně se vznikajícími a zanikajícími exilovými edicemi vydávali někteří autoři svá díla vlastním nákladem.
Ivan Jelínek: V sobě letohrad (Řím 1965).
Ladislav K. Feierabend: Soumrak čs. demokracie (Washington 1967).*
15. Studie, časopis Křesťanské akademie, ukázka několika čísel z let 1958–69, orig.
Studie. Spektrum exilových časopisů obohatil roku 1958 časopis Studie, který začala Křesťanská akademie vydávat nejprve jako čtvrtletník, později šestkrát ročně. Přinášel listy a projevy papeže a pražského arcibiskupa, filozofické úvahy, historické a literárněvědné studie, komentáře k politickým událostem, recenze.
16. Perspektivy, kulturní sborník, NY 1961–63, orig.

17. Proměny, čtvrtletník Společnosti pro vědy a umění, 1964, orig. a xerokopie letáčku, oznamujícího založení Proměn *Perspektivy. Kulturní sborník (New York 1961-63).*
Proměny. Čtvrtletník Společnosti pro vědy a umění (od 1964 dodnes).

SVĚDECTVÍ

1. Programové prohlášení redakce v 1. čísle Svědectví z r. 1956, xerokopie.
2. Pavel Tigrid, foto.
V roce 1956 založil český novinář a publicista Pavel Tigrid v New Yorku nový exilový časopis Svědectví. U jeho zrodu byly i některé další osobnosti poúnorového exilu: V. Brzorád, J. Čep, J. Horák, J. Jonáš, J. Kárnet, J. Kolár, J. Kovtun, R. Luža, M. Povolný a E. Ransdorf. V roce 1960 přesídlila redakce časopisu do Paříže.
3. Svědectví – ukázky čísel z r. 1958 a 1959 – zejména úvod k Tigridovu Marxovi na Hradčanech, orig.
Časopis měl svou rubriku politických a ekonomických informací, rubriku kulturní, v níž byly publikovány recenze i původní texty českých, českých exilových i světových autorů. Výrazné místo patřilo politické esejistice. Svědectví P. Tigrida se stalo prvním exilovým časopisem, který vystoupil z uzavřenosti exilu, orientoval se na „domov“ a vytvořil postupně podmínky pro kontinuální spolupráci s domovem.
4. Ivan Skála: Výprodej iluzí, článek, Rudé právo 15. 1. 1957, fotokopie.
Časopis pochopitelně neušel pozornosti československé státní moci a od svého vzniku byl oficiální propagandou zpochybňován.
5. Svědectví – č. 24, 1964 – obálka a ukázka z přetisku Teigova Surrealismu proti proudu, orig.
6. Jan Beneš, foto.
Kontakt se Svědectvím byl socialistickou justicí kvalifikován jako „rozvracení republiky“. Spisovatel Jan Beneš byl za tento „čin“ odsouzen v r. 1967. Špolu s ním byl v nepřítomnosti odsouzen i šéfredaktor časopisu P. Tigrid.
7. Tigrid a spol., článek z Rudého práva, 1967
8. Svědectví č. 32-33 a 34-36 – orig.
Události v Československu v letech 1967–1968 zachytilo Svědectví v číslech 32-36.
9. František Halas: Potopa, 1956, kniha ed. Svědectví, orig.
10. I. Howe: Román a doba, 1958, kniha, orig.
11. Petr Den (L. Radimský): Době proti srsti, 1958, kniha, orig.
12. Boris Pasternak: Básně doktora Živaga, 1959, kniha, orig.
13. Abram Terc (A. Siňavskij): Rampouch, 1962, kniha, orig.

14. Josif Brodskij: Velká elegie, 1968, kniha, orig.

15. Pavel Tigríd: Kvadratura kruhu, 1970, kniha, orig.

Edice Svědectví. V duchu programu stejnojmenného časopisu přesáhla edice omezený horizont exilové tvorby 50. let. Pozornost věnovala nepublikované tvorbě domácí, přinesla překlady ruské neoficiální prózy a poezie i odborné studie americké. Z původní exilové tvorby se soustředila na eseje a publicistiku.

III. ČÁST

Léta sedmdesátá a osmdesátá

... nikomu jsme nezavřeli brány ani po krizových letech. Každý si psal svůj posudek sám. Ovšem ti, kterým se zrada socialismu, výprodej národních ideálů a pustá intelektuálština stala smyslem života, nemohli a ani nemohou počítat s velkorysostí.

Nezapomínáme, že ideový a třídní zápas nadále pokračuje. Každý má možnost volit a najít své místo. Ve službách lidu či na druhé straně bariéry ...

Lubomír Štrougal na II. sjezdu SČSS, 1982

I já si myslím, že intelektuál má vždy znovu zneklidňovat, že má svědčit o mizérii světa, provokovat svou nezávislostí, bouřit se proti všem skrytým i otevřeným tlakům a manipulacím, být hlavním zpochybňovatelem systémů, mocí i jejich zaříkadeli, svědkem jejich prolhanosti. Už proto se intelektuál vymyká každé roli, kterou by mu chtěl kdokoli předsat, už proto nemůže žádným vítězům zapadat do jejich dějin ...

Václav Havel: Dálkový výslech, 1986

NORMALIZACE A KULTURA – POČÁTEK 70. LET

1. Poučení z krizového vývoje, brožura, 1971, orig.
Situaci v zemi z hlediska státní moci definovalo Poučení z krizového vývoje, vydané v r. 1971. Období tzv. normalizace či konsolidace (první polovina 70. let) v podstatě zdevastovalo celou společnost a kulturu.
2. St. Oborský: O prof. Černém a těch druhých, články, Rudé právo 15., 18., 19. 8. 1970, fotokopie.
St. Oborský – O profesoru Černém a těch druhých, RP, 15., 18. a 19. 8. 1970. Mocenský tlak se v masmédiích soustředil na kulturní osobnosti, které „vzdorovaly“, ale nemohly se už veřejně bránit.
3. Dopis MK ČSR předsednictvu ÚV KSČ ke koncepci nakladatelské politiky, 1970, xerokopie.
4. Směrnice MK ČSR – očista knihovních fondů, 1972, xerokopie.
Kulturní politika strany a státu se vracela k osvědčeným praktikám padesátých let. Ministerstvo kultury (viz dopis, směrnice, seznamy) začalo realizovat „koncept“ nové nakladatelské politiky. V průběhu let 1970-72 byly vypracovány nové směrnice k „očistě“ knihovních fondů, vznikly tzv. zvláštní fondy, do nichž byly zařazovány knihy autorů, kteří se angažovali v letech 1967-69, dále autorů, kteří odešli po r. 1968 za hranice, i těch, kteří nesplňovali představu „angažované“ socialistické tvorby.
5. Seznam vyřazených knih ze studijních knihoven, zásady hodnocení knih – z první poloviny 70. let, xerokopie.
6. Ukázka pečetěné „knihy se soupisem knih ve zvláštních fondech“, orig.
Seznamy vyřazených knih byly opatřovány „charakteristikami“ autorů a vyřazené knihy byly zapisovány do zvláštních sešitů opatřených pečeti; půjčování z těchto fondů bylo velmi obtížné, záviselo na rozhodnutí ředitelů knihoven. Značná část české i světové literatury se znovu vytratila i z učebních osnov středních a vysokých škol.
7. Nakladatelství Odeon a Čs. spisovatel – dopisy Václavu Černému s odmítnutím zadaných knížek k publikaci, 1970, orig.
8. Ukázky zastavených knih:
Václav Černý: Křik koruny české, sloupcová korektura, xerokopie
Ladislav Kuncír: Život pro knihu, stránkové obtahy, xerokopie
Bohumil Hrabal: Poupata, 1970, kniha s ilustracemi Vl. Boudníka, orig. a xerokopie
Jan Patočka: O smysl dneška, edice Váhy, 1969, kniha, orig.
Karel Teige: II. díl vybraných spisů, Zápas o smysl moderní tvorby, 1969, xerokopie.
Nakladatelská exploze druhé poloviny 60. let, kdy byla ediční politika postupně uvolňována, byla na počátku 70. let násilně utlumena. Nakladatelství byla nucena vypovídat řádné smlouvy desítkám autorů. Množství rozpracovaných nákladů či už hotových a k distribuci připravených knih bylo zničeno. Některé tisky však byly zachráněny a pečlivě uchovávány.

Podařilo se uchovat i korektury, dokonce i sazby, z nichž některé byly během let využity i pro exilová vydání. Z prezentovaných knížek, zachráněných před zničením, byly všechny – kromě Teigových statí – vydány v exilových nakladatelstvích.

OBNOVENÍ PARALELNÍ KULTURY – 70. LÉTA

1. Svaz českých spisovatelů zemřel vstoje, článek, Listy 1971, xerokopie.
Situace v kultuře na počátku 70. let se vyznačovala silnou vlnou represí státní moci proti všem, kdo nepřijali její kulturní politiku. V roce 1970 zanikl i Svaz českých spisovatelů, ustavený v r. 1969. Zprávu o jeho zániku přinesly i exilové Listy, vydávané J. Pelikánem.
2. Petice umlčovaných autorů, žádající prezidenta Husáka o úlevu pro politické vězně, otevřený dopis 1972, xerokopie.
Akce solidarity několika českých spisovatelů s politickými vězni z roku 1972 zůstala bez odezvy.
3. Jednotný hlas spisovatelů pro socialismus, článek k založení Svazu českých spisovatelů v r. 1972, Tvorba č. 23, 1972, xerokopie.
V roce 1972 byl – po několika předchozích pokusech – ustaven Svaz českých spisovatelů (obdobně na Slovensku slovenský svaz). Viz článek v Tvorbě č. 23, 7. 6. 1972. Teprve v období hluboké konsolidace byly národní svazy „zastřešeny“ Svazem čs. spisovatelů.
4. Obálky oficiálních kulturních časopisů 70. let: Tvorba, Literární měsíčník, Světová literatura, orig.
V kulturní pustině, způsobené zrušením všech kulturních časopisů během r. 1969-70, neomezeně „vládly“ oficiální časopisy Tvorba (v 80. letech s přílohou Kmen, která se osamostatnila až ke konci 80. let), Literární měsíčník a „nová“ Světová literatura.
5. Veřejná vyhlášení M. Holuba, B. Hrabala a J. Šotoly v denním i kulturním tisku (Holub, Práce 18. 9. 1973, Hrabal, Tvorba 28. 1. 1975, Šotola, Tvorba 22. 4. 1975), xerokopie.
Někteří spisovatelé byli vystaveni mocenskému nátlaku a vyzvání, aby se zřekli svých postojů z „krizových let“. Tragédiemi osobností se stala sebekritická vystoupení Miroslava Holuba, Jiřího Šotoly a Bohumila Hrabala. Teprve po jejich veřejných vyhlášeních byla v průběhu let publikována jejich díla.
6. Václav Havel: „Vážený pane doktore, ...“, samizdat, 1975, orig.
Otevřený dopis V. Havla prezidentovi G. Husákovi, analyzující současný stav v zemi, byl publikován v samizdatu pod názvem Vážený pane doktore, ... v r. 1975.
7. Plastic People of Universe, foto z koncertu na Hrádečku.
Mlčení veřejnosti nebylo tak mrtvé, jak se zdálo. Byli to především folkovi zpěváci a různé rockové kapely, které na svých vystoupeních vyjadřovaly písničkami životní pocit především mladých lidí. Jejich koncerty byly zaka-

zovány, rozháněny policií, členové kapel byli zatýkáni a souzeni. Osud skupiny Plastic People of Universe a jejího uměleckého mluvčího Ivana M. Jirouse (Magora) byl názorným dokladem způsobu, jakým se moc vypořádala se svobodným uměleckým projevem. Činnost Plastiků byla pro veřejnost zpochybňována v masmédiích, přesto však proces s nimi znamenal rozhodující mezník mezi dobou občanské mlčenlivosti a následující dobou občanského „vzdoru“. Vlna protestů proti procesu s Plasty, vedená z řad umlčovaných českých i zahraničních intelektuálů, zaskočila státní moc.

8. Hnědá kniha, dokumenty k procesu s Plastic People, samizdat, 1976, orig.
Hnědá kniha – samizdatové vydání dokumentů k procesu s Plastic People of Universe (1976).
9. J. Kabala: Zpráva z českého hudebního podzemí, článek, Svědectví č. 51, orig. a xerokopie.
Zpráva o situaci v české hudbě a o represivních opatřeních státní moci byla publikována ve Svědectví č. 51.
10. Jan Patočka: K záležitosti PP a DG 307, článek, Svědectví č. 57, orig. a xerokopie.
Protest vůči mocenskému zásahu proti skupině Plastiků a skupině DG 307 vyjádřil ve své úvaze, mj. publikované i ve Svědectví č. 57, prof. Jan Patočka.
11. Jazz bulletin, časopis Jazzové sekce, orig.
Důležitou roli aktivizátora v kultuře 70. a 80. let sehrála i oficiálně potvrzená Jazzová sekce – součást Svazu hudebních umělců. V r. 1979 byla přijata do Mezinárodní jazzové federace při hudební radě UNESCO. Mezinárodní členství ji léta chránilo před násilným zrušením státními mocenskými orgány. V sedmdesátých letech vydávala sekce svůj členský bulletin Jazz (později 431/10/88). Její aktivita však měla větší a odvážnější vydavatelské ambice, které realizovala zejména koncem 70. a v první polovině 80. let.
12. Prof. Jan Patočka přednáší, foto
13. T. R. Korder: Voegelin-Patočka; výběr záznamů průběhů bytového filozofického semináře paralelní kultury v Československu, 1988, Rozmluvy, Londýn, kniha, orig.
Vzdor proti oficiální oklešťované kultuře se neprojevil jen vznikem prvních samizdatových edic, protestními koncerty a pořádanými happeningy. Prof. Jan Patočka, jemuž bylo v r. 1970 znovu odňato právo přednášet na filozofické fakultě, shromáždil kolem sebe své žáky a pořádal soukromé filozofické semináře. Navázal tak jen na tradici svých seminářů z let padesátých. Záznamy z bytových seminářů vydalo exilové nakladatelství Rozmluvy v r. 1988.
14. Ivan Kyncl, foto dokumentující atmosféru bytových setkání.
15. Bytová představení Vlasty Chramostové, foto.
Kulturní veřejnost věděla i o bytových divadelních představeních, která pro své přátele pořádala herečka Vlasta Chramostová. Pro ni vzniklo i několik původních dramatických pásem a adaptací (F. Pavlíček, P. Kohout).

16. Záběry z Horních Počernic – inscenace Žebrácké opery V. Havla, foto.
Bez ohledu na existující přísný zákaz uvádění her Václava Havla nastudoval Andrej Krob se skupinou ochotníků jeho hru na téma J. Gaye – Žebrácká opera. Představení se konalo v sále hostince „U Čelíkovských“ v Horních Počernicích. V roce 1975 to už byla událost, vyžadující osobní odvahu autora, režiséra, herců i přítomných diváků.

CHARTA 77

1. Prohlášení CH 77 s průvodním dopisem, orig. zabavených kopií při domovní prohlídce u V. Havla; desky spisů z MV ČSR.
2. Jan Patočka, Jiří Hájek a Václav Havel, první mluvčí CH 77, foto.
Prohlášení Charty 77 s průvodními dopisy bylo zabaveno policií ještě dřív, než mohlo být odevzdáno. Prvními mluvčími Charty 77 se stali prof. Jan Patočka, dr. Jiří Hájek a Václav Havel. Kopie dokumentů Charty byly zabaveny při domovní prohlídce u V. Havla, kvůli otiskům prstů zality do fólií a uloženy na ministerstvu vnitra.
3. Václav Havel: Moc bezmocných, samizdat, 1978.
Smysl činu Charty a roli disentu vyložil ve svém eseji Moc bezmocných V. Havel. V samizdatu vyšel v r. 1978.
4. Ztroskotanci a samozvanci, článek, Rudé právo 12. 1. 1977, foto.
Text prohlášení CH 77 nebyl oficiálními sdělovacími prostředky zveřejněn, přesto vládnoucí moc rozpoutala zuřivou kampaň proti všem, kteří Chartu podepsali. Se zněním Charty se lidé doma mohli seznámit jen prostřednictvím západních rozhlasových stanic, exilových tiskovin a opisů.
5. Za nové tvůrčí činy ..., článek ze shromáždění v Národním divadle, Rudé právo 29. 1. 1977, foto.
Následovaly „protestní“ akce organizované státní mocí. Jednou z největších byl tzv. mítink kulturních pracovníků v Národním divadle, kde byl zformulován text tzv. Anticharty; Rudé právo 29. 1. 1977.
6. Ve jménu socialismu a šťastného života – proti rozvratníkům a samozvancům, brožura 1977, orig.
Stranické nakladatelství Svoboda vydalo pro potřebu propagandy proti Chartě brožuru v březnu 1977.
7. Články Rudého práva zaměřené proti CH 77 a komentující smrt prof. Patočky – březen 1977 (Postup podle čs. zákonů, Zneužívají smrti, Humanismus a elitáři), fotokopie.
Signatáři Charty byli propouštěni ze zaměstnání, mluvčí Charty vyslýcháni StB. Po jednom z dlouhých výsledků zemřel v březnu 1977 prof. Jan Patočka. Rudé právo otisklo tehdy místo nekrologu cynickou poznámku, nazvanou Zneužívají smrti. Šťavé články a zkresené biografie signatářů Charty – zejména známých osobností z vědy a kultury – byly na denním pořádku.

8. Aktivní sebeobrana, článek, Svědectví č. 56, orig. a xerokopie.
Charta 77 se proti mocenským zásahům bránila vytvořením Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS) v r. 1978. O jeho vzniku informovalo Svědectví v čísle 56.
9. H. Gordon Skilling: Charter 77 ..., publikace, orig.
Chartě byla věnována publikace prof. H. Gordona Skillinga.
10. INFOCH – bulletin CH 77 a VONS, ukázka čísel, orig.
V roce 1978 vznikl samizdatově vydávaný bulletin Charty a VONS – Informace o Chartě (INFOCH), který po celá léta pravidelně informoval o aktivitách Charty, publikoval její otevřené dopisy a prohlášení, zprávy VONSu o zásazích StB a justice proti signatářům či sympatizujícím s Chartou a disentem.
11. Nad procesem, sborník textů věnovaný V. Havlovi a členům VONS, stíhaným v r. 1979, samizdat, 1980, orig.
Sborník textů věnovaný přáteli zatčenému V. Havlovi a dalším členům VONSu (v r. 1979) – vydala edice Petlice v r. 1980.
12. Kus života, sborník dokumentů o stíhání P. Cibulky, L. Chloupka a P. Pospíchala, samizdat, 1980, orig.
Sborník dokumentů o stíhání P. Cibulky, L. Chloupka a P. Pospíchala, kteří byli zatčeni, obžalováni a odsouzeni proto, že organizovali soukromé koncerty rockové hudby a rozšiřovali samizdatové publikace (samizdat, 1980).
13. Václav Havel: Dopisy Olze, 1985, kniha, orig.
Ve vězení vznikaly v letech 1979–1983 dopisy-eseje V. Havla. Publikovány byly v samizdatu, v exilovém nakladatelství 68-Publishers a v řadě cizojazyčných překladů.
14. Kartón se zabavenými knihami edice Expedice – domovní prohlídka u O. Havlové, 1981 – orig.
Kartón se zabavenými věcmi – zejména nákladem edice Expedice – odvezený na ministerstvo vnitra po domovní prohlídce u O. Havlové v květnu 1981.

PARALELNÍ SPOLEČENSTVÍ A STÁTNÍ MOC – 80. LÉTA

1. Bulletin Skupiny Listy, květen 1981 – informace o zadržení francouzského kamiónu, xerokopie.
2. Alternativa, časopis informující o zadržení francouzského kamiónu, 1981, orig.
3. Ukázka postihů státní moci – případ francouzského kamiónu – výběr z dokumentů Evy Kantůrkové, xerokopie.
Aktivita samizdatových vydavatelů nabyla na konci 70. let na intenzitě. Vznikala řada nových edic, zvýšil se počet periodik. Činnost samizdatu byla do jisté míry zaštiťována existencí Charty 77, která spolu s VONS upozorňovala na diskriminaci samizdatových autorů, či na pronásledování

- za samizdatovou vydavatelskou činnost. Také charakter vztahu domova s exilem se podstatně lišil od situace z 50. a 60. let. Kontakty – zejména díky posrpnové části emigrace – byly pravidelnější a ke konci 70. let se značně rozšířily. Hledaly a nacházely se různé tajné cesty a způsoby předávání zpráv, tiskovin, dokumentačních materiálů. Do této činnosti bylo zapojeno i mnoho cizinců. Dne 27. 4. 1981 byl na československých hranicích zadržen francouzský kamión, který převážel tiskový a dokumentační materiál. Případ, o kterém informoval mj. i francouzský časopis *Alternative* – měl pokračování v rozsáhlé policejní akci v Praze, Brně a Bratislavě, při níž bylo zadrženo kolem třiceti osob. Na osm osob pak byla uvalena vazba, která byla svévole prodlužována. Jednou ze zadržovaných byla i spisovatelka E. Kantůrková; dokumenty z vazby dokládají svévoli státní policie a justice.
4. Dopis CH 77 Svazu čs. spisovatelů z r. 1982 a seznam umlčovaných autorů, xerokopie.
Charta vyvíjela řadu aktivit, upozorňujících na situaci v české kultuře 80. let. Jednou z nich byl otevřený dopis II. sjezdu československých spisovatelů v r. 1982, v němž upozornila na množství autorů, kteří měli stále zákaz oficiální publikace.
 5. Jiří Brabec a kolektiv: Slovník českých spisovatelů (Pokus o rekonstrukci dějin české literatury 1948-79), samizdat, 1979, orig.
Slovník českých spisovatelů, uspořádaný J. Brabcem, J. Grušou, I. Hájkem, P. Kabešem a J. Lopatkou byl vydán v edici Petlici v r. 1979. Slovník podal základní biografické a bibliografické informace o umlčených autorech; v r. 1982 vyšel v nakladatelství 68-Publishers v Kanadě.
 6. Otevřený dopis CH 77 Budapeštskému fóru, 1985, leták, orig.
V r. 1985 se konalo v Budapešti kulturní fórum států konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Spisovatelé a Charta 77 poslali tomuto fóru a československé vládě prohlášení, v němž upozornili na stav kultury v Československu a chtěli tak u příležitosti fóra připomenout československé vládě její závazky, vyplývající z podpisu Závěrečného aktu z Helsinek 1975.
 7. Jaroslav Seifert, foto.
 8. Jaroslav Seifert: O patetickém a lyrickém stavu ducha, řeč při příležitosti udělení Nobelovy ceny 1984, tisk Jazzové sekce, ed. Dokumenty č. 2, orig.
Svět o situaci v československé kultuře věděl a sledoval ji. V roce 1984 byla reprezentantu české kultury, básníkovi Jaroslavu Seifertovi, udělena Nobelova cena za literaturu. Ocenění básníkovy díla se stalo i symbolickým oceněním zápasu nezávislé české literatury o svoji existenci. Řeč Jaroslava Seiferta, napsanou básníkem u příležitosti udělení ceny, vydala v řadě Dokumenty Jazzová sekce v r. 1984.
 9. Jiří Ruml: Zpráva o pohřbívání v Čechách, článek, Svědectví č. 77, orig. a xerokopie.
Vztah státní moci k J. Seifertovi i k nezávislé kultuře názorně dokumentovaly události kolem pohřbu J. Seiferta v lednu r. 1986 (Svědectví č. 77).

10. Ukázky produkce Jazzové sekce – edice Situace, edice Jazzpetit, originály:
 V. Kouřil: Český rock'n roll 1956-59, kniha, orig.
 Rocková poezie, kniha, orig.
 B. Hrabal: Obsluhoval jsem anglického krále, kniha, orig.
 J. Kroutvor: Hlava Medusy, kniha, orig.
 L. Kundera: Dada, kniha, orig.
Jazzová sekce založila v r. 1979 – v rámci své oficiálně povolené publikační činnosti – edici Situace, v níž představovala tvorbu umlčených výtvarných umělců. Začala také vydávat i první svazky edice Jazzpetit. Edice se nesoustředila jen na tisky věnované rockové poezii, orientovala se i na svazky uměnovědné i na díla umělecké literatury (nejslavnější bylo vydání Hrabalova románu Obsluhoval jsem anglického krále). Publikační činnost rozšířila Jazzová sekce i o plakáty, kalendáře, katalogy; pořádala přednášky, koncerty, vydávala magnetofonové nahrávky. Působila jako legální zájmová organizace – její význam a činnost však přerostly území jazzové hudby. V r. 1983 začala vydávat řadu Dokumenty, jimiž reagovala na společenské a politické události. V r. 1985 byla sekce protiprávně zrušena. Po řadě dlíčích postihů provedla StB v září 1986 domovní prohlídky v bytech funkcionářů sekce, zabavila knihy a časopisy. Pracovníci sekce – K. Srp, J. Skalník, T. Křivánek, V. Kouřil, Č. Huňát, M. Drda a V. Drda byli vzati do vazby a obviněni z nedovoleného podnikání.
11. Dopis CH 77 na obranu Jazzové sekce adresovaný Federálnímu shromáždění, 1986, xerokopie.
12. Ohlasy na případ Jazzové sekce v zahraničních časopisech, orig.
Zásah státní moci proti Jazzové sekci odsoudila otevřeným dopisem Federálnímu shromáždění Charta 77. O případu Jazzové sekce psaly i zahraniční časopisy.
13. FÚTI – dopis Státní knihovně ČSR o zákazu půjčování některých zahraničních tiskovin, orig.
K jistým pozvolným ústupkům v kulturní politice ze strany režimu docházelo ke konci osmdesátých let. I nadále však platily a byly doplňovány seznamy zakázaných knih, bděle se hlídaly zahraniční tiskoviny. Vznikaly nové seznamy časopisů běžnému čtenáři nedostupných.
14. Seznam výjimek (jmenovitý) pro odběr zahraničních tiskovin, xerokopie.
Výjimku mezi čtenáři tvořili členové ÚV KSČ a někteří funkcionáři státních orgánů. Existoval pro ně speciální rozdělovník.
15. Stížnost ing. M. Klímy Státní knihovně ČSR a její zamítnutí SK ČSR, dopisy, orig. z r. 1989.
Dokladem trvajícím paradoxní situace ve výpůjčkách odborných časopisů bylo zamítnutí stížnosti ing. M. Klímy ještě z léta 1989.

SAMIZDATOVÉ EDICE, SBORNÍKY A PERIODIKA

PRVNÍ SAMIZDATY Z KONCE 60. LET A POČÁTKU 70. LET

V samizdatu vycházely už v 50. a 60. letech knížky E. Bondyho (Z. Fišera).

Egon Bondy: *Básně z let 1967-70*, orig.

Egon Bondy: *Pracovní analýza, 1969-70*, orig.

EDICE TEXTY PŘÁTEL

K nejstarším edicím patřila edice Texty přátel, vydávaná už v r. 1971 v Olomouci J. E. Fričem, E. Zachou a P. Mikešem, později ještě R. Valuškem. Vyдалa ke dvěma stům titulů – zejména původní poezie.

Bohuslav Reynek: *Odlet vlaštovek, 1971*, orig.

EDICE PETLICE

Vznikla z iniciativy Ludvíka Vaculíka v r. 1972, vydala ke čtyřem stům titulů. Základ její vydavatelské produkce tvořila především původní tvorba českých a slovenských autorů – zejména těch, jejichž tvorba patřila v druhé polovině 60. let k základům edičních programů oficiálních nakladatelství a jimž situace v kultuře po r. 1969 znemožnila dále veřejně publikovat.

Vydavatelská činnost Petlice obsáhla jak poezii, prózu, drama, esejistiku (literární, filozofickou i politickou), tak studie teologického, historického a uměnovědného charakteru.

Publicistika byla zastoupena několika soubory fejetonů. Petlice vydala i řadu příležitostných sborníků – monografických, skupinových, dokumentačních, memoáry a dokonce i cestopis. Významným činem bylo vydání Slovníku českých spisovatelů. Překlady – na rozdíl od jiných edic – neuváděla.

Charakteristické pro edici byly podpisy autorů na titulní straně a copyrightová formulka – nejnámější V.Z.D.O.R. – Výslovný zákaz dalšího opisování rukopisu. Formulka měla – jak uvádí seznam edice Petlice publikovaný v Actech č. 3-4/87 – až 25 variant. Existence a fungování edice Petlice a pochopitelně i všech dalších edic závisely nejen na zručnosti a schopnosti písařek, často celých opisovačských dílen (např. dílna Klementa Lukeše či brněnská dílna J. Müllera), ale především na jejich osobní a občanské statečnosti. Pronásledování a šikanování státní mocí se nomezovalo jen na známé autory disentu, zaměřilo se i na ty, kteří pomáhali díla opisovat a šířit. Jako příklady zásahů jsou uvedeny doklady o stíhání a věznění spisovatele Jiřího Gruši za jeho samizdatově vydaný román Dotazník z r. 1976, Vladimíra Liberdy a Jaromíra Šavrdy za rozšiřování samizdatových publikací (na ukázkou přiložen rukopis básní J. Šavrdy z vězení z r. 1983 a písárky Drahomíry Šinoglové.

Ludvík Vaculík: *Český snář, samizdat, 1980*, orig. a švédské vydání z r. 1989, orig.

Ludvík Vaculík, foto.

Sdělení Mezinárodního výboru pro podporu CH 77 o udělení ceny J. Palacha edici Petlici (prosinec 1980), xerokopie.

Mezinárodní výbor pro podporu Charty 77 v Paříži uděloval od r. 1979 každoročně Cenu Jana Palacha za zvlášť vynikající dílo nebo společensky významnou činnost, které byly nezávislé na oficiálních strukturách a přes svou hodnotu neměly naději na uznání. Cenu za rok 1980 získala edice Petlice.

Ludvík Vaculík: Petlice na zámku Schwarzenbergu, Acta 3-4, 1987, ukázka, xerokopie.

Poezie

Jaroslav Seifert: Morový sloup, samizdat, 1973, s dokumentací L. Vaculíka, poznámky o zabavení knihy, orig. a xerokopie.

Karel Šiktanc: Český orloj, samizdat, 1974 – malý formát, orig.

Karel Šiktanc: Český orloj, samizdat, 1977 – velký formát, orig.

mimo edici

Petr Kabeš: Mrtvá sezóna, Odklad krajiny, samizdat, 1979, orig.

Petr Kabeš, Zdeněk Urbánek, Eda Kriseová, Ivan Klíma, foto.

Básník Petr Kabeš a spisovatelé Eda Kriseová a Ivan Klíma – autoři edice Petlice

Próza

Jiří Gruša: Dotazník, samizdat, 1976 a dokumentace ke stíhání J. Gruši za román; orig. a xerokopie.

Ivan Klíma: Stojí, stojí šibenička, samizdat, 1980, orig.

Pavel Hružík: Zvuky ticha, samizdat, 1975, orig.

Pavel Kohout: Bílá kniha: o cause Adam Juráček..., samizdat, 1975, orig.

Eda Kriseová: Sluneční hodiny, samizdat, 1978, orig.

Karel Pecka: Pád Pýthie, samizdat, 1987, orig.

Zuzana Brabcová: Daleko od stromu, samizdat, 1984, orig.

Dominik Tatarka: Navrávačky, samizdat, 1987, orig.

Milan Šimečka ml.: Výpověď, samizdat, 1981, orig.

Vlastimil Třešňák: Romulus a Remus, samizdat, 1978, orig.

Drama

Karol Sidon: Hry, samizdat, 1974, orig.

Milan Uhde: Hra na holuba, samizdat, 1974, orig.

Josef Topol: Dvě noci s dívkou, samizdat, 1976, orig.

Publicistika

Eva Kantůrková: Dvanáct rozhovorů..., samizdat, 1980 + celý kruh vydání v exilu a v zahraničních nakladatelstvích, orig.

České fejetony, samizdat, 1976/77, orig.

Literární sborníky

Pohledy I, samizdat, 1976, orig.

Hodina naděje, samizdat, 1978, orig. + německé vydání almanachu, orig.

Chvála bláznovství, sborník k 50. narozeninám J. Trefulky, samizdat, 1979, orig.

Pisačky pro Dominika Tatarku, sborník k autorovým 70. narozeninám, samizdat, 1983, orig.

Moravská čítanka, sborník textů moravských autorů, samizdat, 1984, orig.

Diskuse, dokumenty

Diskuse o statečnosti, nad dopisem L. Vaculíka diskutují..., samizdat, 1979, orig.

Vladimír Liberda: Příběh orwellovských let, samizdat, 1988, orig.

Literární kritika

Ivan Kadlečík: Reči z nížiny, samizdat, 1973, orig.

Václav Černý: Z nových kritických studií, samizdat, 1974, orig.

Filozofie

Jan Patočka: Kacířské eseje, samizdat, 1975, orig. + zahraniční vydání, orig.

Božena Komárková: Původ a význam lidských práv, samizdat, 1979, orig.

Historie

Jozef Jablonický: Zlyhanie Malárovej armády v Karpatách, samizdat, 1979, orig.

František Šamalík: Úvahy o dějinách české politiky, I. díl, samizdat, 1979, orig.

Jaroslav Opat: T. G. Masaryk v Čechách v letech osmdesátých, samizdat, 1987, orig.

František Kautman: O českou národní identitu, samizdat, 1978, orig.

Milan Machovec: Problém tolerance v dějinách a perspektivě, samizdat, 1981, orig.

Teologie

Milan Machovec: Ježíš pro ateisty, samizdat, 1975, orig.

Politické studie a publicistika

Milan Šimečka: Obnovení pořádku, samizdat, 1977 + všechna vydání zahraniční (cizojazyčná) i exilová + foto M. Šimečky

Míro Kusý – Milan Šimečka: Velký brat a Velká sestra, samizdat, 1980, orig.

Petr Fidelius: Lid, demokracie, socialismus, samizdat, 1980, orig.

Výtvarné umění

J. Šetlík: Cesty po ateliérech, samizdat, 1988, orig.

Dokumenty, dokládající případ postihu písařky D. Šinoglové a případ V. Liberdy a J. Šavrdy.

Rukopis veršů Jaromíra Šavrdy z vězení, orig.

H. Gordon Skilling: Samizdat and..., 1989, kniha, orig.

Profesor H. Gordon Skilling, dlouholetý přítel Československa a předseda vědeckého kolegia ČSDS, věnoval fenoménu samizdatu svou knihu, vydanou v r. 1989.

EDICE EXPEDICE

Vznikla v r. 1975 z iniciativy Václava Havla. V edici po odchodu D. Horákové pracovali Jan Lopatka a Ivan Havel. Edice vydala ke třem stům titulů. Byla koncipována jako paralela k edici Petlici – doplňovala ji o autory jiného okruhu, než byl okruh EP, vydávala např. rukopisy připravené k vydání autorským okruhem Tváře z 60. let. Přebírala i některé „petliční“ tituly či tituly z „divokého“ samizdatu. Pozornost věnovala tvorbě českého undergroundu. Kromě původní tvorby se orientovala i na tvorbu překladovou, především ale na esejistiku zaměřenou na filozofii, přírodní vědy i mezioborové vztahy. Měla dvě řady. Původní „černá“ zanikla po zabavení nákladu francouzského kamiónu v r. 1981 – tehdy byl konfiskován náklad edice při domovní prohlídce u Olgy Havlové. V letech 1981-83 se EE prolínala s produkcí edice Svíce; druhá, „světlá“ řada, se dostala do oběhu až kolem r. 1985. Svazky EE měly v tiráži vždy přepis „V roce ... pro sebe a své přátele opsal Václav Havel (autograf). Po dobu věznění V. Havla pokračovala v signování edice paní O. Havlová.

Václav Havel a Olga Havlová, foto.

Redakční poznámky V. Havla k přípravě vydání Magorových Labutích písní, rkp., orig.

Ukázka „rozpracovaného“ samizdatu edice Expedice.

Poezie

Zbyněk Hejda: Blízkost smrti, samizdat, orig.

Andrej Stankovič: Variace, Kecybely..., samizdat, 1984, orig.

Jiří Kuběna: Žízeň hvězdy jitřní, samizdat, 1986, orig.

Próza

Ladislav Dvořák: Šavle, meče, samizdat, 1983, orig. a foto.

Jan Hanč: Události, samizdat, 1976, orig.

Drama

Václav Havel: Largo desolato, samizdat, 1984, orig. a exilové vydání v Obrych/Kontur, 1985 a řada cizojazyčných vydání (Barcelona, Budapešť, Londýn, Miláno, New York, Paříž, Rowohlt).

Jiří Dienstbier: Hry, samizdat, 1980, orig.

Překlady

Tu Fu: 620 veršů, samizdat, 1980, přel. J. Vladislav.

Aurelius Augustinus: Vyznání, přel. A. Burda, samizdat, orig.

Slavomir Mrožek: Alfa, samizdat, 1986, orig., přel. L. Dobrovský.

V. Rozanov: Osamocení, samizdat, orig.

Eseje

Václav Bělohradský: Myslet zeleň světa, samizdat, 1985, orig.

Jan Lopatka: Radiojournal v ko(s)mickém věku, samizdat, 1984, orig.

Bedřich Fučík: Čtrnáctero zastavení, samizdat, 1984, orig.

Sborník Už na to seru, protože to mám za pár, samizdat, 1985, orig.

Mimo edici

V. M. Havel: Mé vzpomínky, samizdat, díl 3., 1977, orig.

EDICE KVART

Vznikla v r. 1975, založil ji, redigoval i vázal Jan Vladislav. Vydala celkem asi sto titulů. Podobně jako edice Expedice doplňovala (někdy prolínala) produkci edice Petlice. Soustředila se především na vydávání původní i překladové literární kritiky a esejistiky. Edice Petlice přejímala po dohodě některé texty, původně vydané v edici Kvart a naopak předávala některé rukopisy (zejména esejistické a literárněvědné) k vydání Kvartu. J. Vladislav publikoval v Kvartu nejprve rukopisy autorů, které byly připravené k vydání před r. 1968 a po r. 1969 byly nakladatelstvími odmítnuté. Později edice do svého programu zahrнула i rukopisy a překlady vzniklé po r. 1969, a to i paměti a korespondenci. Měla v podstatě dvě řady, původní a překladovou. Zpočátku se formátem nelišila od EP a EE – později změnila formát. Byla vždy pečlivě editována a vázána. Po odchodu J. Vladislava do exilu byly některé její připravené tituly převzaty do jiných edic.

Jan Vladislav, foto

Poezie

Jaroslav Seifert: Deštník z Piccadilly, samizdat, 1978, orig.

Pavel Janský: Území tekutých písků, samizdat, 1976, orig.

Próza

Václav Benda: Černá dívka, samizdat, 1978, orig.

Eseje

Jan Patočka: Spisovatel a jeho věc, samizdat, 1979, orig.

Jindřich Chaloupecký: Richard Weiner a český expresionismus, samizdat, 1979, orig.

František Kautman: K typologii literární vědy, samizdat, 1977, orig.

Jan Vladislav: Tajný čtenář, samizdat, 1979, orig.

Překlady

Vysoká hra, sborník textů a dokumentů, samizdat, orig.

ORDO LIBRI BOHEMICI

Milada Blekastadová, Markéta Goetz-Stankiewiczová, Wolfgang S.,
foto

Diplom Ordo libri bohemicí, xerokopie.

Plaketa Ordo libri bohemicí, práce O. Zoubka, orig.

*Pro své obětavé zahraniční spolupracovníky založili v r. 1986 čeští autoři Řád české knihy, který byl s plakétou Olbrama Zoubka předán Markétě Goetz-Stankiewiczové, Miladě Blekastadové-Topičové a Wolfgangu Scheu-
rovi.*

EDICE RUKOPISY VBF

Vznikla v první polovině 70. let – první svazek, Sedmero zastavení (B. Fučík), vyšel v r. 1975. Vydávali a redigovali ji dr. Bedřich Fučík a Vladimír Binar. Dalšími editory byli M. Trávníček a R. Zejda. Edice byla zaměřena především na kritické vydávání sebraných spisů Jakuba Demla (14 sv. v letech 1978-83), Jana Zahradníčka (7 sv. 1983-84), Jana Čepa (6 sv. 1982-83) a Bedřicha Fučíka (6 sv. 1986-89). Kromě nich vyšly v edici soubory korespondence J. Demla s Vl. Holanem a Vlastimilem Vokolkem, další kritické studie, básnické sbírky a prózy.

St. Vodička: Básník Jakub Deml v Tasově, samizdat, 1978, orig.

Jakub Deml: Mohyla, samizdat, 1982, orig.

Bedřich Fučík: Oběšený harlekýn, samizdat, 1979, orig. 4.

Bedřich Fučík: Kritické příležitosti II, 1987, samizdat, orig.

Vladimír Binar: Čin a slovo, studie o J. Demlovi, samizdat, 1979,
orig.

EDICE ČESKÁ EXPEDICE

Vznikla v r. 1979 – redigoval ji Jaromír Hořec. Vydala asi sto třicet titulů. Svůj ediční program rozvrhla do několika řad: Asyl uváděl verše nevydávaných českých autorů, Prostor se zaměřil na historická díla a kritiku, Opus byl diskusní tribunou, Hlas uveřejňoval vzpomínkové práce, paměti a dokumenty, Vernisáže byla řada grafických listů pro výzdobu Asylu. Česká expedice se vyznačovala pečlivou grafickou úpravou a vkusným výtvarným doprovodem jednotlivých svazků, zejména řady Asyl.

řada Asyl

Vladimír Vokolek: Na hrotu plamene, samizdat, 1988, orig.

Petr Zmrzlík: Obrovský zasněžený hřbitov, samizdat, 1988, orig.

František Lazecký: Večeře u kata, samizdat, 1984, orig.

Ivan Blatný: Erbovní znamení, samizdat, 1988, orig.

Oldřich Mikulášek: Agogh, samizdat, orig.

Zdeněk Rotrekl: Uvězněná holubice, samizdat, 1989, orig.

řada Prostor

Jindřich Chalupecký: Ladislav Klíma, samizdat, 1984, orig.

Václav Kadlec: President Hácha, samizdat, 1989, orig.

řada **Hlas**

Zdeněk Kalista: Vzpomínání na Jana Zahradníčka, samizdat, 1987, orig.

Jaroslav Seifert: Všechny krásy světa, samizdat, 1981, orig.

řada **Opus**

Rudolf Zupal: Pokus o reformu, samizdat, 1988, orig.

Jaromír Hořec: Vnitrozemí, samizdat, 1979, orig.

EDICE KRAMERIOVA EXPEDICE

*Vznikla v roce 1978 – jejím vydavatelem byl Vladimír Pistorius. Během svého trvání vydala přes sto dvacet titulů. Vyznačovala se širokým autor-
ským i žánrovým spektrem původní české tvorby i řadou zajímavých pře-
kladů. Charakteristická pro ni byla i výtvarně dokonalá úprava obálky.*

Josef Hiršal – Bohumila Grögerová: Mlýn, samizdat, orig.

Jiří Gruša: Doktor Kokeš – mistr panny, samizdat, 1980, orig.

Ludvík Vaculík: Jaro je tady, samizdat, 1987, orig.

František Pavlíček: Konec patriarchátu..., samizdat, 1987, orig.

Miroslav Červenka: Z večerní školy versologie, samizdat, 1983, orig.

Vladimír Pistorius: Stárnoucí literatura, samizdat, 1986, orig.

G. Vladimov: Věrný Ruslan, samizdat, orig.

EDICE KDE DOMOV MŮJ

*Vznikla v roce 1978, hlavním redaktorem byl Antonín Petruželka. Vydala
21 svazků. Zprvu se zaměřila na vydávání poezie (dvě řady). Básníci bez
publika – řada, která uváděla texty autorů, kteří nebyli vydáváni oficiální-
mi nakladatelstvími. Řada Básnické debuty se orientovala na poezii mladé
generace básníků, často spojených s undergroundem. Později přidala edi-
ce ještě řadu próz a překladů.*

řada **Básníci bez publika**

Ivan Wernisch: Jako kdyby byl, samizdat, 1985, orig. + foto.

řada **Básnické debuty**

J. Krchovský: Kruh kolem lůžka, samizdat, 1986, orig.

J. Daníček: Dům z listí, samizdat, 1980, orig.

řada **Poezie**

I. Blatný: Stará bydliště, samizdat, orig.

EDICE PRAŽSKÁ IMAGINACE

*Vznikla v polovině osmdesátých let, vydával ji Václav Kadlec. Po počá-
tečním širokém tematickém záběru se orientovala především na vydávání
děl Bohumila Hrabala.*

B. Hrabal: Vita nuova, samizdat, orig.

B. Hrabal: Veřejná sebevražda, samizdat, orig.

Václav Kadlec: Bázlivý hrdina B. Hrabal, samizdat, orig.

EDICE S O S

Vznikla v roce 1978, vydala šest svazků a zanikla odchodem vydavatele Davida Součka do exilu v roce 1982. Edice věnovala pozornost dílům představitelů českého undergroundu; jako první svazek vydala prózu E. Bondyho – *Invalidní sourozenci*.

Publikovali v ní I. Jirous, K. Soukup, I. Vondruška, S. Karásek.

E. Bondy: *Invalidní sourozenci*, samizdat, orig.

I. M. Jirous: *Zpráva o III. českém hudebním obrození*, samizdat, orig.

I. M. Magor: *Magorovy Labutí písně*, rkp., samizdatová vydání a vydání v exilu a foto I. Jirouse.

EDICE POPELNICE

Vznikla v roce 1978–1986; vydával ji Jiří Gruntorád – vyšlo asi 150 svazků. Většinu jejího edičního programu tvořily přetisky z edic *Petlice*, *Expedice*, *Kde domov můj*. Za ediční počiny lze pokládat vydání původní písňové tvorby J. Hutky, V. Třešňáka, V. Merty, J. Vodňanského a tvorby undergroundových autorů K. Soukupa, P. Tařouna. Jiří Gruntorád byl za vydávání a rozšiřování samizdatové literatury vzat do vazby v r. 1980 a teprve po půl roce souzen. Obžalován byl z podvracení republiky nejen za rozmnožování a rozšiřování samizdatů, ale i za nikým nedokázaný písemný kontakt s rozhlasovou stanicí *Svobodná Evropa* a za činnost pro VONS.

Jiří Gruntorád, foto.

J. Vodňanský: *Králíci pokusný*, samizdat, orig.

Ch. Soukup: *Knihá básní*, samizdat, orig. a foto autora.

F. Tařoun: *V hospůdce za deště*, samizdat, orig.

VI. Merta: *Zpívání obrazů*, samizdat, orig.

J. Hutka: *Texty z let 1967 – 1977*, samizdat, orig.

Dokumentace případu J. Gruntoráda doložená z INFOCH.

EDICE MOZKOVÁ MRTVICE

Vycházela v letech 1984–1987; vydavatel I. Lamper; vydáno asi 20 svazků. Edice se v roce 1987 spojila s periodikem *Revolver revue*.

Český underground, 2. sv. A, samizdat, orig.

J. Zemanová, *Texty*, 1984, samizdat, orig.

Jindra Tma: *Náhodnejch 23*, samizdat, orig. a foto J. Topola.

EDICE PRO VÍCE

Vznikla v r. 1984–1985 a navázala na jednu z nejstarších edic undergroundu – edici *Predikace*. Vydával ji Vít Kremlička; vyšlo 10 svazků.

Karlík Brukner: *Loupat kůru*, samizdat, orig.

V. Kremlička: *Autentický kulovátor*, samizdat, 1981, orig.

Socha, *leporelo dvaceti dvou básní*, samizdat, orig.

EDICE ČERVENÁ KARKULKA

Vycházela v Brně v letech 1986–1989; vydavatel I. Roemer; vyšlo asi 30 svazků.

J. Pelc: ... a bude hůř, 1. díl (Děti rodičů), samizdat, orig.

EDICE RENEGA

Vycházela v letech 1980–1981; vydavatel Gabriel Gösl. Orientovala se na zahraniční autory, kteří se zabývali otázkami politiky a socialistické myšlenky a kritizovali deformace ve světě tzv. socialistických demokracií (M. Džilas, L. Trockij, A. Solženicyn, G. Orwell). Ediční program Renegy byl jedním z nejvyváženějších.

G. Orwell: Hold Katalánsku, samizdat, orig.

M. Džilas: Nová třída, samizdat, orig.

EDICE SVÍCE + EDICE NOVÉ CESTY MYŠLENÍ

Vznikla v roce 1978 – vydavatel Radim Palouš; vyšlo 37 svazků. Edice byla vlastně nejstarší samizdatovou edicí, orientovanou na filozofii, navazovala na odkaz prof. J. Patočky; vycházela z křesťanských duchovních pozic. Vydávala filozofické a teologické texty českých autorů, přebírala tituly z jiných edic, vydávala i sborníky a příležitostné svazky. Spolu s edicí Svíce (1981 – 1982) vydala sborník Smysl smyslu.

Smysl smyslu, sborník, samizdat, orig.

R. Palouš: Světověk, 1969, esej, 2. přeprac. vyd., 1989, samizdat, orig.

EDICE PRAMENY

Vycházela v letech 1985–1989 v Brně; vydavatel Jiří Müller; vyšlo 12 svazků. Edice byla zaměřena na překlady, především eseje z oblasti společenských věd.

F. Jacob: Le jeu de possibles, samizdat, orig.

EDICE OIKOUMENÉ

Vycházela od roku 1985; redakci tvořili L. Hejdánek, P. Rezek, J. S. Trojan. Edice byla zaměřena na publikaci filozofických a teologických textů. S filozofickou knižnicí souvisela revue Reflexe.

Filosofie a teologie, sborník, samizdat, orig.

Reflexe, periodikum.

EDICE SPISY JANA PATOČKY

Vznikla v roce 1977 po smrti J. Patočky; vydavatel I. Chvatík. Jejím smyslem byla příprava kritického vydání sebraných spisů prof. Patočky. Vyšlo 27 svazků.

Jan Amos Komenský – 3 díly.

Masaryk, samizdat, orig.

Acta č. 2, 1987 – Projekt a rozvržení Spisů J. Patočky, xerokopie.

EDICE STUDNICE

Vycházela od roku 1984 v Brně; vydavatel Fr. Derfler; vydala 39 svazků. Edice se zaměřila na publikaci filozofických prací, statí, vztahujících se k otázkám kultury, literární historie, které přejímala z vydání jiných edic. Publikovala i memoáry a poezii (zejména přepisy z exilových vydání).

J. Šafařík: Průkaz totožnosti, samizdat, orig. 1989.

K. Dejmalová – M. Balabán: Cesty vzhůru, samizdat, orig., 1988.

R. Palouš: Kmotřenci, samizdat, orig. 1988.

V. Havel: Šestnáct dopisů, samizdat, orig., 1988.

Skládačka fotografií z večera J. Šafařika v Brně, orig.

EDICE DUCH A ŽIVOT

Vycházela od roku 1980; vydavatel Oto Mádr; vydala asi 30 svazků. Edice se orientovala na publikaci původních, ale hlavně překladových děl katolické teologie.

J. Zvěřina: Duch svatý – dar a dárce, samizdat, orig.

Udělení ceny F. Kriegla Nadací CH 77 (za r. 1989) J. Zvěřinovi a J. Dusovi – xerokopie.

F. kardinál Tomášek: Vzpřimte se a zdvihněte hlavy, samizdat, orig., 1989.

Poznámky k manželské etice, samizdat, orig.

EDICE PŘÁTELE

Vycházela od roku 1980; vydával O. Mádr; vydala asi 20 svazků. Přinášela především portréty křesťanských osobností. Jednalo se o edici překladovou.

W. Nigg: Muž z Assisi – František, samizdat, orig.

D. Doig: Matka Tereza – život a dílo, samizdat, orig.

KNIHOVNA KŘESŤANSKÝCH OBZORŮ

Vycházela v letech 1988–1990; vydala asi 21 svazků. Edice souvisela se stejnojmenným časopisem. Edici i časopis redigoval Augustin Navrátil. Orientace na náboženský ekumenismus a veřejnou činnost.

Rerum Novarum, sv. 9., samizdat, orig.

Okružní list sv. Otce Jana Pavla II. – Starostlivost církve o sociální otázku, samizdat, orig.

Rozhovor na přání – St. Devátý pro Křesťanské obzory, sv. 14, samizdat, orig.

Aug. Navrátil: Otevřený dopis č. 6 z r. 1987, samizdat, orig.

SOCIÁLNÍ EDICE

Vznikla v první polovině 80. let z potřeb mimoliterárních. K režijní ceně výtisku byla připočítávána ještě přírážka sto korun, která byla odevzdávána do fondu Kolegia pro podporu nezávislé vědy, umění a vzdělání (podpora nezávislých periodik, neperiodik, ceny J. Orteny a nezávislé večerní univerzity). Edice vydávala především tituly převzaté z jiných edic. Redigovali ji Jindřich Pokorný a Jiří Kantůrek. Činnost edice skončila těsně před listopadem 1989. Vydala třicet svazků.

Cena Jiřího Orteny, samizdat, orig.

Milan Šimečka: Kruhová obrana, samizdat, orig., 1984.

O československém vězeňství, samizdat, orig. 1988.

S. Beckett, V. Havel: Katastrofa, Chyba, samizdat, orig. 1985.

Praha 1989, sborník textů L. Vaculíka, V. Havla a B. Hrabala samizdat, orig.

EDICE KNIŽNICE STŘEDNÍ EVROPY

Vycházela od roku 1986 – vydavatel Zbyněk Hejda; vydala asi 10 svazků. Edice souvisela s časopisem Střední Evropa, který vycházel od roku 1984 a zabýval se problematikou střední Evropy, našich národních dějin, ale i otázkami kultury, literatury a umění. Jako první svazek vydala v roce 1986 překlad Singerovy prózy Šoša.

I. B. Singer: Šoša, samizdat, orig.

J. Vrána: Národy a státy ve střední Evropě, samizdat, orig.

Podiven: Češi v dějinách nové doby, samizdat, orig., 1989.

KNIŽNICE HISTORICKÉ STUDIE

Vycházela od roku 1985; redakci tvořili J. Mezník, J. Křen, M. Otáhal. Edice souvisela s periodicky vycházejícími sborníky (Historické studie), které vycházely od roku 1978 většinou dvakrát ročně. Knižnice Historických studií věnovala své svazky (celkem šest) problematice českých moderních dějin a otázkám vztahovým (Češi – Němci a Češi – Evropa).

J. Křen: Konfliktní společenství, samizdat, orig.

R. Brách: Evropské variace, samizdat, orig.

HISTORICKÉ STUDIE – sborníky

HS – leden 1978, samizdat, orig.

HS – sv. 6 – studie z čs. dějin, samizdat, orig., 1980.

HS – sv. 11 – Z českých a slovenských dějin, samizdat, orig., 1982.

HS – sv. 16 – Z moderních dějin, samizdat, orig.

VÝTVARNÉ SBORNÍKY

Edice sborníků Někdo něco – sborníky pro výtvarné umění doma i v zahraničí – vycházely od roku 1985. Redakci tvořili mj. Ludvík Hlaváček, Ivona Raimanová a Karel Srp ml. Sborníky byly děleny na několik tematických částí (studie o výtvarném umění, rozhovory s umělci, speciální články o architektuře, filozofické studie, informace a recenze o výstavách). Doplně-

ny byly monografickými portréty jednotlivých umlčovaných výtvarných umělců.

Sborník Šedá cihla 78/85 nebyl vysloveně samizdatovou knihou. Jeho projekt vznikl v roce 1983, vydání bylo záměrně zdržováno. Vyšel až v roce 1987. Podával přehled o tvorbě výtvarných umělců, kteří v 80. letech nepatřili do oficiální sféry výtvarného umění.

Někdo něco, sv. č. 6, 8, 10, samizdaty, orig.

Šedá cihla, polooficiální sborník, 1987

EDICE VYŠEHRADSKÁ UNIVERZITA

Vycházela od poloviny 80. let – vydavatel J. Staněk. Orientovala se na nepublikovanou českou poezii a literární vědu.

J. Staněk: Pravdo neopatrná, studie o J. Demlovi a V. Nezalovi, samizdat, orig. 1986 (2. vyd.).

VI. Vokolek: Kroužení, samizdat, orig.

J. Staněk: Opožděný doslov ke Kroužení V. Vokolka, samizdat, orig., 1988

EDICE ALEF

Vycházela v letech 1982–1990; redigoval ji Jiří Daníček; vydala 18 titulů. Při edici vycházel časopis Kalendář. Edice se orientovala především na literaturu, filozofii a židovství.

Raši: Komentář k pěti knihám Mojžíšovým (Šemot II. Exodus), samizdat, orig., 1989.

EDICE JUNGIANA

Vycházela v letech 1980–1988; vydavatel Rudolf Starý (Ludvík Fojtík); vydala 32 svazků. Edice se orientovala na překlady a výtahy z díla C. G. Junga, jeho žáků a pokračovatelů.

C. G. Jung jako psycholog budoucnosti, samizdat, orig.

T. Dethlefsen – R. Dahlke: Nemoc a symptomy, rkp. překladu sv. 31, orig.

T. Dethlefsen – R. Dahlke: Nemoc jako cesta (Ledviny), sv. 32

EDICE VAN

Vycházela ke konci 80. let; vydavatel Lubomír K. Weiss. Edice se vyznačovala bibliofilsky pečlivou výtvarnou stránkou.

L. K. Weiss: Dům, samizdat, orig. 1988

L. K. Weiss: Větvičky, samizdat, orig., 1989

EDICE PROSTOR

Vycházela v letech 1987–1989; vydavatel Aleš Lederer; vyšly 4 svazky. Edice souvisela se stejnojmenným periodikem.

Josef K (routvor): Potíže s dějinami, samizdat, orig., sv. 4

EDICE OPUS

A co socialismus?, samizdat, orig., 1979

EDICE JUST (Ještě umíme sami tvořit)

Vznikla v roce 1986; svou jedinou publikaci Čert má kopyto vydala v roce 1987. Jednalo se o sborník pohádek a veršů pro děti, do kterého přispěli E. Bondy, I. Jirous, P. Taťoun, J. Hutka a další; edičně připravila J. Veselá.

Čert má kopyto, samizdat, orig.

EDICE PROTI VŠEM

Vycházela zřejmě v letech 1986–1989; vydavatel Miloš Volák; vydala asi 30 svazků. Publikovala různé reprinty, mimo jiné i Hančovy Události, připravené k vydání J. Lopatkou.

M. Knížák: Zpěvnik, samizdat, orig.

Akcelerus defekt, samizdat, orig.

EDICE KNIHOVNA SPUSA

Spolu s Magazínem SPUSA (Společnost přátel USA); vydával od roku 1988 Jaromír Šavrdra ve Zlíně. Publikovala materiály o USA, a to jak kulturní, tak i ekonomické a politické provenience.

P. Roth: Pražské orgie, samizdat, orig., 1989.

EDICE KNIHOVNA ČESKÝCH DĚTÍ

Vycházela v roce 1989; vydavatel Petr Placák; vydán jeden svazek.

B. Placák: Slovenské národní povstání, samizdat, orig.

KNIHOVNIČKA INVERZE

Vycházela v roce 1989; vydavatel Miroslav Toušek, vydala 3 svazky.

A. Palán: Pohádky, samizdat, orig.

Ch. Bukowski: Připoutejte se..., samizdat, orig., 1986.

EDICE VOKNO

Souvisela se zřejmě nejstarším samizdatovým časopisem pro kulturu (1979). Platforma českého undergroundu; pořadatelé František Stárek (Čuňas), Ivan Jirous (Magor), Jan Pelc. Vychází dodnes.

M. Balabán: Bojovníci a trpitelé, samizdat, orig.

EDICE ALFA A OMEGA

Věnovaná katolické teologii, vydával O. Mádr.

E. Stürmer: Moudrý muž z Dálného západu, samizdat, orig., 1988

EDICE KRITICKÉHO SBORNÍKU

Vycházela od roku 1988; vydala dva svazky. Souvisela s periodikem Kritický sborník.

Bibliografický soupis, samizdat, 1988, orig.

EDICE LIDOVÝCH NOVIN

Souvisela s periodikem Lidové noviny; vycházela od roku 1988.

Československo 88 – neúplná situační zpráva, samizdat, 1988, orig.

EDICE PREDIKACE

Jedna z nejstarších edic undergroundu vydala především dílo Milana Kocha. Na ni navázala edice Pro více.

Milan Koch: Trolejové nebe, samizdat, orig.

HERMETICKÁ EDICE (EDICE KNIH V. ZADROBÍLKA)

Vycházela v letech 1979–1989; vydavatel Vl. Zadrobílek; vydala přes 20 svazků. Edice byla věnována hermetismu; vyznačovala se vynikající výtvarnou úpravou.

Surrealismus a hermetismus, orig. knihy

Josefa Váchala Orbis Pictus, orig. knihy

EDICE ČERNÁ KOČKA

Vycházela v letech 1987–1989; vydavatel Luboš Rychvalský, vydány 3 svazky. Edice se věnovala hudbě.

S. W. A. N. S., orig. tisku

SBORNÍKY

Sborník překladů z díla M. Heideggera, samizdat, 1985, orig.

Filosofický sborník, samizdat, 1979.

Jaroslav Durych, sborník ke 100. výročí narození, samizdat, orig.

Jaroslav Durych, sborník k 25. výročí úmrtí, samizdat, orig.

O divadle, sborník, samizdat, orig.

Sborník věnovaný Zdeňku Kalistovi, samizdat, orig., 1980.

Pekařovské studie, samizdat, 1987.

Čtvrtý teologický sborník, samizdat, orig.

Doutník, XIV, pracovní sborník, samizdat, 1986, orig.

Nějakaj vodnatelnej papírovej člověk, sborník, samizdat, 1977.

ČASOPISY SAMIZDATU

Literární časopisy

OBSAH

Časopis pro literaturu a kritiku. Vznikl v r. 1981. Řídil jej Milan Jungmann. Obsah nebyl v pravém slova smyslu redigován – měl podobu sborníku. Okruh přispěvatelů nebyl skupinově vymezen. Vzniklo pravděpodobně 77 čísel a 8 ročenek.

KRITICKÝ SBORNÍK

Časopis pro literární teorii a kritiku. Vznikl v r. 1981. Původně jej řídil Josef Vohryzek, od poloviny 80. let dodnes Jan Lopatka. Vycházel čtvrtletně, vydal i 3 ročenky. Do KS přispívali kromě osobností z „paralelní kultury“ i kritici pracující v oficiální kulturní sféře.

AKORD

Literárně filozofický časopis, navazující na Akord ze 40. let. Brno 1989 – dodnes. Z. Rotrekl ad.

SPEKTRUM

Časopis pro literaturu a kulturu. Praha 1977–1979.

HOST

Časopis pro literaturu. Brno 1985 – dodnes. Dušan Skála, Petr Cibulka.

O DIVADLE

Časopis pro divadelní teorii a kritiku. Vznikl v r. 1986 z iniciativy Václava a Olgy Havlových. S časopisem spolupracovali Karel Kraus, Sergej Machonín a Přemysl Rut. Vycházel 2x ročně.

DOUTNÍK

Časopis pro surrealistickou literaturu a příbuzné umělecké směry. Praha 1974–1989.

GAMBRA

Surrealistický časopis. Praha 1989.

Obecné kulturní časopisy

JAZZ-STOP

Kulturní časopis. Praha 1987–1989. Ota Veverka.

DOMINO

Časopis pro hudbu a literaturu.

VOKNO

Zřejmě nejstarší samizdatový časopis pro kulturu (1979). Platforma českého undergroundu. Praha. Pořadatelé: František Stárek (Čuňas), Ivan M. Jirous (Magor), Jan Pelc. Vychází dodnes.

DOBA

Časopis pro politiku a kulturu. 1979–1980.

SPORT

Časopis pro politiku a kulturu. Praha 1989.

KONTINUITA

Časopis pro politiku a kulturu. Praha 1988–1989. Ivo a Oto Horákové.

REVOLVER REVUE

Časopis pro literaturu. Vznikl v r. 1985 – vychází dodnes. Redakce: Ivan Lamper, Jáchym Topol, Alexandr Vondra. Časopis věnoval pozornost především původní tvorbě mladých autorů a uměleckým překladům.

PROSTOR

Časopis pro politiku a kulturu. Praha 1982 – dodnes. Aleš Lederer.

SKLEPNÍK

Kulturně společenská a kulturně politická revue. Hořice v Podkrkonoší. 1988 – dodnes. Pavel Frajt.

REVUE 88

Vysokoškolský časopis pro kulturu a nezávislé iniciativy. Brno 1988. Petr Fiala, Aleš Kučera, Milan Noha aj.

TO

Kulturně politická revue. Brno 1989. Vuk Kratěna.

SLOVO

Časopis pro kulturu a politiku. Praha 1980–1981. František Hrabal.

SATYR

Časopis pro underground.

MENETEKEL

Kulturně společenská revue.

HORIZONT

Kulturně společenská revue.

DOLMEN

Kulturně společenská revue. Praha 1981–1986.

SADO – MASO

Časopis pro literaturu, hudbu a filozofii. Underground. Praha 1983–1986.

LÁZEŇSKÝ HOST

Časopis pro literaturu a alternativní životní formy. Praha 1977 – dodnes. Viktor Faktor.

PAKO

Časopis pro patofyziku. Teplice 1979–1985. Eda Vacek.

ACTA INCOGNITORUM

Časopis pro kulturu, vzdělání a dějiny. Praha 1976–1978. Jiří Cieslar, Majka Černá, Eva Frídová ad.

Obecná diskusní platforma

FORUM

Časopis pro kulturu a politiku. Praha 1980–1981.

Politická publicistika

VÝBĚR TEXTŮ Z BRITSKÉHO ČASOPISU THE SALISBURY REVIEW

Časopis pro konzervativní filozofii, publicistiku a kulturu. Praha 1984–1986. Alena Hromádková.

ALTERNATIVA

Revue pro nezávislou politiku. HOS, Praha 1988–1989. Jiří Kantůrek.

ČTVEREC

Časopis pro mezinárodní politiku. Praha 1979–1980. Jiří Dienstbier.

KOMENTÁŘE

Časopis pro mezinárodní politiku. Praha 1985–1988. 11 č. Jiří Dienstbier.

NOVÝ SOCIALISMUS

Teoreticko-politický časopis.

POLSKO A MY

Časopis pro politické a kulturní vztahy mezi Polskem a Československem. Praha 1979.

FAKTA - PŘIPOMÍNKY - UDÁLOSTI

Časopis pro politiku. Praha 1971–1973.

ZA DEMOKRATICKÝ SOCIALISMUS

Politický časopis.

POHLED SPOTŘEBITELE

Časopis pro problémy spotřebitelů. Praha 1987–1989. Demokratická iniciativa (Karel Štindl, Martin Litomiský).

RES PUBLICA

Politický časopis. Šumperk 1973–1975, 1987 – dodnes. Vladimír Hajný.

ZE ZÁSUVKY A Z BLOKU

Časopis pro politiku, ekonomiku a kulturu. Praha 1984–1989. Olga Šulcová.

DIALOG

1988–1989, politický časopis.

PĚNA

Nezávislý společensko-politický výběr ze sovětského tisku. Brno 1989. Ondřej Pospíchal, Simona Hradílková.

OBRAZ PŘÍTELE

Časopis pro politiku a kulturu. Brno 1989. Jelínková.

VÝBĚR Z ČS. ČTENÁŘSKÉ SAMOOBSLUHY

Praha.

Regionální časopisy

SEVEROMORAVSKÁ REVUE

Kulturně společenská revue. Ostrava 1989.

STAROPLZENECKÝ ATAŠÉ

Nezávislé noviny pro Starý Plzeňec 1989–1990. Pavel Varga, David Zábranský.

VÁHY

Časopis pro kulturu, literaturu a politiku. Liberec 1979–1981.

HADR

Časopis pro underground. Havířov 1988–1989.

VYSOC.ČINNÁ

Kulturně společenská revue pro Českomoravskou vysočinu. 1989.

STRES

Společensko kulturní revue. Plzeň 1989. Nezávislá skupina občanů Západočeského kraje.

PEVNÁ HRÁZ

Informační bulletin nezávislých plzeňských iniciativ 1989.

PROTĚJŠÍ CHODNÍK

Časopis pro kulturu a literaturu. Ostrava 1987–1988.

SEVEROMORAVSKÁ PASIVITA

Zpravodaj nezávislých severomoravských iniciativ. Ostrava 1989.

ZÁPADOČESKEJ PRŮSER

Časopis pro underground. Plzeň 1987–1988.

JEČMÍNEK

Kulturně společenský časopis se zaměřením na literaturu. Olomouc 1981–1987.

NOS

Nezávislý informační občasník. Zpravodaj severočeských iniciativ. Chomutov 1989–1990.

Zpravodaje, magazíny

INFORMAČNÍ BULLETIN ČS.-POLSKÉ SOLIDARITY

Praha 1988.

INFORMACE O CHARTĚ 77

Informační bulletin o Chartě 77 a VONSu. Praha 1978–1989. Nezávislá redakční skupina signatářů Charty 77. (Petr Uhl)

ČIN

Zpravodaj čs. skautů a skautek. Praha 1989. Daniel Kumermann.

**ČESKOSLOVENSKÝ HELSINSKÝ VÝBOR – INFORMAČNÍ
ZPRAVODAJ**

Praha 1989 – dodnes.

KORUNA (ČESKÉ DĚTI)

Zpravodaj – pro vnitřní potřebu Českých dětí. Praha 1989. Petr Placák.

**BULLETIN NEZÁVISLÉHO MÍROVÉHO SDRUŽENÍ –
INICIATIVY ZA DEMILITARIZACI SPOLEČNOSTI**

Orgán Nezávislého mírového sdružení – iniciativy za demilitarizaci společnosti. Praha 1988–1990. Ondřej Černý, Tomáš Dvořák, Hana Marvanová, Jana Petrová, Ruth Šormová, Luboš Vydra, Miloš Zeman, Radek Zeman.

ZPRAVODAJ HOS

Informační bulletin. Praha 1989–1991.

ZPRAVODAJ DEMOKRATICKÉ INICIATIVY

Informační bulletin. Praha 1989.

Hudební časopisy

ZA DVĚ PIVA

Hudební časopis. Praha 1988 – dodnes. Eduard Svítivý.

ŠOT

Hudební časopis. Brno 1988 – dodnes.

DRUHÁ STRANA

Hudební časopis. Praha 1986.

VOKNOVINY

Informační bulletin pro čtenáře Vokna. Praha 1987–1990. František Stárek, Ivan M. Jirous, Zbyněk Fišer (E. Bondy).

MAŠURKOVSKÉ PODZEMNÉ

Časopis pro kulturu. Přerov 1987 – dodnes. Pavel Komínek.

SRAČKA

Časopis pro hudbu se zaměřením na punk. Olomouc 1988 – dodnes. Bratři Ježkové.

ATTACK

Hudební časopis pro punk. Praha 1988. 2 č. Josef Maraczi, Václav Žufan.

FOLKOVÉ NOVINY

Hudební časopis zaměřený na folkovou hudbu. Brno 1989. Michal Přibáň.

INDEPENDENT INFORMATION

Hudební časopis pro domácí a zahraniční hudbu. Úvalno 1987–1988. Václav Malík.

ROCK SCENE

Hudební časopis. Aš 1985–1986 (?)

LYSOHLAV

Hudební časopis pro underground. Jihlava 1988–1989. Aiša Koutná.

PUNK MAGLAJZ

Časopis pro punkovou hudbu. Jihlava.

PUNK ŠROT

Časopis pro punkovou hudbu. Jihlava.

Společenské vědy

PARAF

Paralelní akta filosofie – časopis pro filozofii. Praha 1985–1989. 9 č. Václav Benda.

REFLEXE

Časopis pro filozofii. Praha 1985, 1989 – dodnes. Ladislav Hejdánek.

VV – VÝCHOVA VZDĚLÁNÍ

Časopis pro výchovu a vzdělání. Praha 1989 – dodnes. Radim Palouš.

SOCIOLOGICKÝ OBZOR

Časopis pro sociologii. Praha-Brno 1987–1989.

EKONOMICKÁ REVUE

Časopis pro ekonomiku a příbuzné oblasti. Praha 1978–1986.

EKOLOGICKÝ BULLETIN

Časopis pro ekologii. Praha 1987–1990 (dodnes?). 8 č. Josef Danisz, Ivan Dejmal, Lenka Marečková, Martin Palouš.

DIALOGY

Časopis pro politiku a kulturu. Praha-Brno, 1977–1980. Rudolf Battěk, Ladislav Hejdánek, Jan Tesař.

Křesťanské časopisy

KŘEŠŤANSKÉ OBZORY

Časopis s informacemi o katolické církvi v ČSSR. Lutopecny 1988–1990. A. Navrátil.

SALUS

Pracovní texty pro bioetiku a pastorální medicínu, Praha 1988–1989.

SERAFINSKÁ CESTA

Františkánský časopis. 1981.

SPOLEČENSTVÍ

Časopis pro katolickou laickou společnost. Brno 1987–1988. Radomír Malý.

KOMUNIKACE

Časopis pro křesťansky orientovanou literaturu, filozofii a teologii. Praha 1984–1989. Josef Mlejnek.

CESTY

Časopis pro kulturu, filozofii a politiku. Praha 1976–1980. Miroslav Žák.

ČTENÍ DO KROSNY

Salesiánský časopis pro mládež. Praha 1988–1989.

SURSUM

Časopis pro teologii, filozofii a literaturu. Brno 1986–1989.

IOC – INFORMACE O CÍRKVI

Informační bulletin katolické církve. Praha 1980–1990.

PSÍ

Časopis pro psychologii a teologii. Praha 1985–1989.

VELEHRAD

Katolický časopis. Brno-Kroměříž (?) 1989 – dodnes.

TEOLOGICKÉ TEXTY

Časopis pro katolickou teologii. Praha 1980 – dodnes.

DOPIS Z TAIZE

Překladaový informační bulletin ekumenické komunity Taize; dvouměsíčník – 1979-90; vydával Jiří Kaplan. Od r. 1990 vychází v Brně.

ORIENTACE

Monotematická čísla o katolické církvi doma i v zahraničí. Praha 1981–1989. 30 č.

UNIVERZUM

Přírodovědecká revue s křesťanským zaměřením. Praha 1989 – dodnes. Karel Šprunk.

ZPRÁVY Z MEDŽUGORJE

Monotematický časopis. 1989 – dodnes.

STRÁŽNÍ VĚŽ

Časopis sekty Svědkové Jehovovi. Praha 1968 – dodnes (?)

EXILOVÁ NAKLADATELSTVÍ V SEDMDESÁTÝCH A OSMDESÁTÝCH LETECH

KŘEŠŤANSKÁ AKADEMIE

Vydavatelská činnost pokračovala v ojedinělé kontinuitě od počátku padesátých let.

Edice Studium dosáhla do konce let osmdesátých 36 svazků původní i přeložené filozofické, historické a esejistické tvorby křesťanské orientace. Antologie Básníci ve stínu šibenice (1976) obrátila pozornost k tvorbě českých spisovatelů vězněných v padesátých letech, sborník Slovo a naděje soustředil autory časopisu Studie.

Literární edice Vigilie přinášela vedle původní tvorby exilových spisovatelů i knížky v Československu žijících oficiálně nepublikujících křesťanských autorů. Edice má již 70 svazků.

Edice Sůl země přinesla od svého založení roku 1967 13 historických studií o významných osobnostech českého a moravského křesťanství.

Časopis Studie věnoval v posledním dvacetiletí systematickou pozornost činnosti nezávislých struktur v Československu a přetiskoval zejména dokumenty Charty 77 a Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných.

Edice Studium

Básníci ve stínu šibenice – antologie, 1975-6, orig.

Slovo a naděje – antologie, 78, orig.

R. Preisner: Kritika totalitarismu, 73, orig.

Edice Vigilie

Zd. Rotrekl: Hovory s mateřidouškou – výbor z poezie, 78

V. Renč: Sluncem oděná, 79

I. Kotrlá: Olium, 1983

J. Knap: Bez poslední kapitoly, 1983, orig.

Edice Sůl země

Boh. Zlámal: Blahoslavený Jan Sarkander

Zd. Kalista: Blahoslavená Zdislava z Lemberka, 1969, orig.

Časopis Studie

Ukázky čísel z let 1969-77 (čtvrtletník)

Ukázky čísel od r. 1977 (dvouměsíčník)

CCC BOOKS

První nakladatelství posrpnového exilu založili v létě 1971 v Mnichově Richard Belcredi, Karel Friedrich a Jaroslav Kučera. Od roku 1975 do roku 1978 pokračoval ve vydávání pod podobným názvem CCC (Czechoslovak Cultural Club) v holandském Haarlemu Josef J. Staněk. Mnichovské nakladatelství pod novým názvem Freie Presse Agentur – Edice Archa a za řízení Jaroslava Kučery přesídlilo do Wurmansquicku a Eggenfeldenu, kde roku 1984 zaniklo. Mezi více než padesáti tituly, které vydaly všechny tři větve nakladatelství, převažovala původní prozaická tvorba exilových autorů a původní i překladová literatura faktu. V posledních le-

tech činnosti se nakladatelství vrátilo k starším, u nás nevydávaným autorům (Milena Jesenská: *Cesta k jednoduchosti*). V letech 1973 – 1977 zde vyšla třídílná dokumentární kniha Antonína Kratochvíla *Žaluji, mapující politickou a kulturní perzekuci v Československu po roce 1948*.

Edice Archa

- K. Friedrich: *Cvokárna*, 2. vyd. 1980
I. Diviš: *Teorie spolehlivosti*, 1972
A. Kratochvíl: *Žaluji I*, 1973, *II.*, 1975, *III.*, 1977
J. Henryková: *Poslední vlak z Babylónu*, Haarlem, 1975
J. Kučera: *Agent s iluzemi*, Eggenfelden, 1981
M. Jesenská: *Cesta k jednoduchosti*, Egg., 1982

Překlady

- M. Zoščenko: *Svérázná společnost*, 1973
A. Mjagkov: *Úřadovna banditů*, Egg., 1981

SIXTY-EIGHT PUBLISHERS

Nejpopulárnější nakladatelství českého exilu založili roku 1971 v kanadském Torontě Josef Škvorecký a Zdena Škvorecká. Pěť Zdeny Škvorecké vyšlo od listopadu 1971 do konce roku 1989 201 titulů, ediční činnost má být ukončena v letošním roce. Promyšlený ediční program soustředil produkci nakladatelství do několika okruhů. Převažuje prozaická tvorba, zahrnující všechna významná jména českého pouťorového i posrpnového exilu i samizdatu, dále díla filozofická, historická a esejistická, paměti příslušníků různých generací i profesí, literární věda a kritika, sporadicky významné básnické sbírky. Z překladů jen beletristická či memoárová díla s československou tematikou. Od poloviny sedmdesátých let reprodukuje nakladatelka na obálkách většiny knih díla českých a slovenských výtvarníků, takže soubor knih nakladatelství tvoří miniaturní galerii československého moderního umění.

Poezie

- J. Skácel: *Chyba broskví*, 1978
I. Blatný: *Stará bydliště*, 1979
M. Součková: *Sešity Josephiny Rykové*, 1981
Hodina naděje – almanach č. lit. 1968-78, 1980

Próza

- J. Vejvoda: *Plující andělé, létající ryby*, 1974
Z. Salivarová: *Nebe, peklo, ráj*, 1976
J. Gruša: *Dotazník, Modlitba za jedno město a přítele*, 1978
J. Trefulka: *O bláznech jen dobré*, 1978
J. Hochman: *Český happening*, 1978
E. Kriseová: *Křížová cesta kočárového kočího*, 1979
A. Lustig: *Z deníku 17leté Perly Sch.*, 1979
A. Kliment: *Basic Love*, 1981
M. Harníček: *Maso*, 1981

- P. Landovský: Jiné komedie a Sanitární noc, 1982
 L. Vaculík: Český snář, 1983
 M. Kundera: Nesnesitelná lehkost bytí, 1985
 K. Pecka: Motáky nezvěstnému, 1985
 I. Procházková: Výprava na zlatou rybičku, 1988

Filozofie – eseje

- V. Havel: Dopisy Olze, 1985
 Hostina – filozofický sborník na paměť J. Patočky, 1989
 V. Hejl – K. Kaplan: Zpráva o organizovaném násilí, 1986
 J. Škvorecký: Franz Kafka, jazz a jiné marginálie, 1988

O české literatuře

- A. Brousek – J. Škvorecký: Na brigádě, 1979
 J. Brabec a spol.: Slovník zakázaných českých spisovatelů, 1982
 H. Kosková: Hledání ztracené generace, 1987
 Z. Rotrekl: Skrytá tvář české literatury, 1987

Memoáry

- D. Šimková: Byly jsme tam taky, 1980
 P. Drtina: Československo, můj osud, 1982, 1. díl, orig.
 V. Černý: Paměti IV., 1983, orig. – 2x – kolibřík
 K. Běhounek: Má láska je jazz, 1986
 Jiří Lederer: Touhy a iluze I, II, 1988
 H. Ponická: Lukavické zápisky, 1989
 Z. Urbánek: Stvořitelé světa, 1989
 B. Hrabal: Proluky, 1986

O historii Československa

- E. Kohák: Národ v nás, 1978
 V. Hejl: Zásada sporu, 1979
 K. Kaplan: Nekrvavá revoluce, 1985
 H. Gordon Skilling: Listy z Prahy, 1988
 P. Tigrid: Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu, 1988
 J. Křen: Konfliktní společenství, 1989
 K. Kaplan: Mocní a bezmocní, 1989

OPUS BONUM

Laická katolická společnost Opus Bonum byla ustavena roku 1972 ve Frankfurtu nad Mohanem z iniciativy opata Anastáze Opaska v programové návaznosti na dílo staroříšského katolického myslitele a vydavatele Josefa Florianana. Kromě vydavatelské činnosti se zabývala zejména organizací diskusí a symposií, z nichž nejvýznamnější byla každoroční setkání v severobavorském Frankenu. Opus Bonum vydávalo sborníky z těchto setkání (většinou v koprodukcí s nakladatelstvím Index), dále zejména filozofické a historické práce, a ve spolupráci s jinými nakladatelstvími i poezii. Roku 1979 přesídlilo do Mnichova.

- S. Kierkegaard: Nemoc k smrti, 1981
 A. Stankovič: Význam J. Floriana, 1983
 E. Kantůrková – J. Zvěřina: Dialog o víře, 1984
 Z. Rotrekl: Básně a prózy, 1985
 Svědectví P. Tigrida – Franken, 1981, vyd. 1982
 Mír, mírové hnutí, křesťanská etika, Franken 1983, 1984 se Svě-
 dectvím
 Čs.-polské styky včera, dnes a zítra, Franken 1982, vyd. 1986
 J. Zvěřina: Odvaha být církví, 1981
 J. Hauková: Spodní proudy, 1988
 CH 77 – k situaci církví a věřících v ČSSR, 1987

INDEX

Nakladatelství založili roku 1971 v Kolíně nad Rýnem Adolf Müller a Bedřich Utitz. Do ukončení samostatné činnosti roku 1990 vyšlo 170 titulů. Vedle původní i překladové beletrie tvořila podstatnou část edičního programu publicistika a zejména odborné politické, politologické, historické a ekonomické studie k československé problematice a k problematice tehdejšího sovětského bloku. Uvnitř základní řady nakladatelství vzniklo několik tematických edic. Původní tvorba českých a slovenských spisovatelů, kteří nemohli v Československu publikovat, začala vycházet v edici Příběhy ze šuplat, záhy se však stala integrální součástí základní řady. Desetisvazková edice Doba přinesla v redakci Adolfa Müllera monografie a sborníky k politickým a etickým problémům československého exilu i domácí opozice. Tři svazky Knižnice Listů, vydané ve spolupráci s časopisem Listy, byly věnovány problematice roku 1968. Časopis 150 000 slov přinášel od roku 1982 třikrát ročně přehled nejzajímavějších článků světového tisku. Z jeho beletristické přílohy vznikla edice světové politické beletrie Knihovna 150 000 slov. Někteří autoři i překladatelé z Československa publikovali zpočátku pod pseudonymy (J. Sládeček – Petr Pithart, Antonín Ostrý – František Šamalík, Otakar Č. Mokřý – Miroslav Červenka aj.). Autorem nakladatelské značky i jednotné výtvarné podoby prvních svazků byl Jan Kotík.

Poezie

- Josef Lederer: Sopka islandská, 1973
 V. Čerepková: Ztráta řeči, 1973
 J. Seifert: Morový sloup, 1977

Próza

- A. Lustig: Ulice ztracených bratří, 1973
 K. Michal: Rodný kraj, 1977
 B. Hrabal: Poupata, 1982
 J. Trefulka: Velká stavba, 1982
 V. Třešňák: Babylón, 1982
 E. Valenta: Žít ještě jednou, 1983
 E. Kantůrková: Přítelkyně z domu smutku, 1984

D. Tatarka: Písačky, 1984
Z. Brabcová: Daleko od stromu, 1987
I. Kadlečík: Rapsódie a miniatury, 1988
D. Tatarka: Navrávačky, 1988

A. M. Ripellino: Magická Praha, 1978
J. Patočka – osobnost a dílo, 1980

Edice Doba

Milan Šimečka: Obnovení pořádku, 1979
O svobodě a moci – sborník, 1980
Kniha Charty, 1977
Únor 1948 očima vítězů i poražených o 30 let později

Edice Příběhy ze šuplat

J. Procházka: Ucho, 1976
J. Sládeček: Osmašedesátý, 1980 + 1x kolibřík
I. Sviták: Dialektika moci, 1973
Z. Mlynář: Problémy politického systému, ed. Listy, 1987
R. Battěk: Eseje z ostrova, 1982
K. Hvižďala: České rozhovory ve světě, 1981

Překlady

A. A. Amalrik: Udrží se Sovětský svaz do roku 1984?, 1971
N. Mandelštamová: Konec naděje, 1975
O. Mandelštam: Topírko pro kata, 1979
G. Orwell: 1984, 1984
J. Zamjatin: My (český překlad vznikl v ČSSR), 1985
Čára na zdi – fejetony 1975-76, 1977
Ostrý (Šamalík): Čs. problém, 1972
J. Firt: Knihy a osudy, 1972
O. Filip: Nanebevzetí Lojzka Lapáčka, 1974, 1975
Křesťané a CH 77 – výběr dokumentů
Čs. 68 – Polsko 81 a krize sovětských systémů, 1983
M. M. Šimečka: Žabí rok, 1985
F. Janouch: Ne, nestěžuji si..., 1985
J. Mlynárik: Č. inteligencia na Slovensku, 1987
J. Opat: Filozof a politik TGM, 1987
Jaro 68 – Čítanka pro děti, 1988 (knihovna 150 000)
A. J. Liehm: Generace, 1988
150 000 slov – časopis nakl. Index, ukázka čísel, orig.

KONFRONTACE

Nakladatelství konzervativní orientace založil roku 1973 v Curychu Petr Pašek. Nakladatelská značka symbolizovala navázání na Paškovo předúnorové působení v Nakladatelství mladých na Kladně. Do roku 1986, kdy nakladatelství přestalo vydávat, vyšlo více než 100 titulů. Kmenovým redakčním spolupracovníkem nakladatelství byl Jaroslav Strnad, později Vladimír Škutina. V pestrém a nevyrovnaném edičním programu zaujmou reedice prací Pavla Eisnera, z četných překladů zejména Solženicynovo Soustroví Gulag. Vrcholným činem nakladatelství bylo vydání dvou svazků knihy Jožky Pejskara Poslední pocta s životopisnými medailóny kulturních, vědeckých a politických osobností československého exilu. Třetí svazek vydal Pejskar po zániku nakladatelství vlastním nákladem, několik dalších připravovaných titulů vydalo do roku 1987 nakladatelství Cramerius. Od roku 1990 působí nakladatelství Konfrontace v Praze pod názvem Konsultace.

P. Eisner: Čeština poklepem a poslechem, 1976

N. Terlecký: Andělé tady nebydlí, 1976

F. Peroutka: Muž Přítomnosti, 1985

J. Seifert: Knížka polibků, 1984

J. Pejskar: Poslední pocta I, II, 1982, 88

J. Beneš: Druhý dech, 1974

B. Komárková: Sekularizovaný svět a evangelium, 1981

E. Táborský: Prezidentův sekretář vypovídá, 1978, orig.

Překlady

F. Kafka: Proces, 1975

A. Solženicyn: Soustroví Gulag I, II, III, 1974, 76, 82

ROZMLUVY

Různorodá produkce nakladatelství, které roku 1982 založil v Londýně Alexander Tomský, tvoří několik okruhů. Prestižní linie byla reprezentována převážně původní současnou exilovou i samizdatovou tvorbou, a to jak beletrií, tak paměti, esejistikou, filozofickou literaturou i literaturou faktu. Závažnou součástí edičního programu bylo systematické vyhledávání titulů, které byly v Československu chystány na přelomu 60. a 70. let, jejichž vydání však bylo za postupující normalizace v různých fázích výroby či distribuce zmařeno. Ze stránkových obtahů sazby tak vyšly např. básně P. Kabeše a paměti L. Kuncíře, ze zachráněných výtisků I. Klíma. Komerční složku produkce tvořila další vydání úspěšných a rozebranych knih jiných exilových nakladatelství. Samostatnou součástí edice Rozmluvy byla formátem odlišená básnická edice Kra. Od roku 1983 do roku 1987 vydal Tomský 7 čísel literární a filozofické revue Rozmluvy. Část nákladu časopisu i některých dalších knih nakladatelství vycházela ve zmenšeném formátu, určeném k expedici do Československa. Po vydání 74 svazků přeneslo nakladatelství počátkem roku 1990 svou činnost do Prahy.

Původní česká tvorba

- B. Reynek: Básnické dílo I, II, 1985-6
L. Dvořák: Šavle, meče, 1986
E. Kriseová: Prázdniny s Bosonožkou, 1985
J. Beneš: ... žádné kvítí, 1986
J. Křesadlo: Sedmihlásek, 1988
I. M. Jirous: Magorovy labutí písně

Původní česká tvorba oživená

- J. Patočka: O smysl dneška, 1987
P. Kabeš: Odklad krajiny, 1983
L. Kuncír: Život pro knihu, 1985
J. Durych: Rekviem, 1986
I. Klíma: Soudce z milosti – obě verze (normální i „pašovací“), 1986

Memoáry

- J. Hiršal: Vínek vzpomínek, 1989
K. Hvižďala: Dálkový výslech, 1986
M. Jungmann: Cesty a rozcestí. Krit. stati, 1988

Filozofie – esejistika

- V. Bělohradský: Krize eschatologie neosobnosti, 1982
V. Havel: O lidskou identitu, 1984
M. Šimečka: Obnovení pořádku, 2. vyd., 1984
Podivuhodní kouzelníci – čítanka českého stalinismu, A. Brousek, 1987

Edice Kra

- I. Wernisch: Zasadé zahrady, 1984
J. Pištora: Mezery v paměti, 1984
I. Kotrlá: Února, 1985
A. Brousek: Vteřinové smrti, 1987

OBRYS-KONTUR –PmD

Poezie mimo domov

Nakladatelství orientované téměř výlučně na poezii založil roku 1975 v Mnichově Daniel Stroj. Ediční program, zaštitěný halasovským mottem „Poezie je krví svobody“, je zaměřen téměř výlučně na vydávání současné poezie. Šestadvacetisvazkový soubor básnických sbírek exilových autorů všech generací v bibliofilské úpravě, vyzdobených linoryty Karla Kryla s motivem srdce na obálkách, nazval nakladatel dodatečně Edice bibliofilii PmD. Následovaly edice Meritum pro básníky českého samizdatu a Réva pro básně a písňové texty autorů exilu. Oba tyto proudy sjednotila od roku 1983 Nová řada poezie, která vychází dodnes. Shodnou paperbackovou úpravu měla jediná nebásnická edice Beletrie v PmD pro divadelní hry, drobné prózy a paměti. Ediční profil doplňují básnické almanachy, dvojjazyčné sbírky a Foglarovy knížky pro mládež. Od roku 1981 vydával Stroj čtvrtletník Obrys, v němž od počátku prosazoval jednotu všech proudů

české kultury a otiskoval příspěvky exilových autorů, texty autorů českého a slovenského samizdatu i přetisky článků z československých oficiálních periodik.

Edice bibliofilů

I. Machulková: Kámen komediantů, 1979

Edice Réva

I. Diviš: První hudba bratřím, 1981

A. Opasek: Vyprahlá krajina, 1980

Edice Meritum

O. Mikulášek: Agogh, 1980

J. Vladislav: Věty, 1981

P. Janský: Území tekutých písků, 1982

Nová řada poezie

VI. Vokolek: Ke komu mluvím dnes, 1984

E. Bondy: Pražský život, 1985

J. Kolář: Vršovický Ezop, 1986

D. Strož: Exilové seppuku, 1986

E. Juliš: Blížíme se ohni, 1987

P. Kabeš: Pěší věc, 1987

J. Hauková: Letorosty, 1987

V. Effenberger: Lov na černého žraloka, 1987

I. Jirous: Magorovy laňutí písně

V. Hrabě: Černé nebe nad městem, 1985

M. Nápravník: Vůle k moci, 1988

L. Procházková: ... a co si o tom myslíte vy?, 1986

Beletrie PmD

V. Havel: Largo desolato, 1985

P. Podhrázký: Syn pluku a historie, 1987

I. Binar: Kytovna umění, 1988

Dvojjazyčná edice

A. Opasek: Zwei mal zwölf Gedichte, 1984

mimo edice

Almanach české zahraniční poezie, 1979

Na střepech volnosti, 1989

Časopis OBRYS/kontur – 1981, č. 2, úvod str. o symposiu ve Frankfurtu, č. 4, J. Lederer: 10 let nakl. činnosti Indexu

J. Foglar: Tajemství velkého Vonta

ARKÝŘ

Spektrum exilových nakladatelství doplnila roku 1980 edice, v níž její zakladatel Karel Jadrný vydával v pečlivém výběru se zasvěcenými komentáři a v dokonalé grafické úpravě převážně eseje a odborné studie z oblasti společenských věd. Na šestnáct svazků vydaných do roku 1989 v Mnichově navázalo nakladatelství koncem minulého roku v Praze výběrem z tvorby Ladislava Klímy.

- J. Patočka: Kacířské eseje o filozofii dějin, 1980
- B. Fučík: Sedmero zastavení, 1981
- V. Černý: O povaze naší kultury, 1981
- Z. Kalista: Tvář baroka, 1982
- J. Vladislav: Malé morality, 1984
- J. Čep: Etudy pro paní J., 1986
- S. Richterová: Slova a ticho, 1986
- J. Chaloupecký: Na hranicích umění, 1987
- Generace 35-45, sborník, 1986
- J. Kovtun: Slovo má poslanec Masaryk, 1985
- P. Fidelius: Jazyk a moc, 1983

BIBLIOFILIE VE VLASTNÍM NÁKLADU

Rada titulů vycházela vlastním nákladem autorů. Většinu svých sbírek tak vydal básník Ivan Jelínek, vlastním nákladem vydával rovněž Karel Kryl, Ivan Diviš a další.

- I. Jelínek: Kolová stavba, Řím 1979
- K. Kryl: Amoresky, Mnichov 1981-82, vyd. 1982
- I. Diviš: Obrať koně! Mnichov 1987
- K. Kryl: Zbraně pro Erató, Mnichov 1987

BIBLIOSCANDIA

Od roku 1974 vydávali v Oslo Ladislav Řezníček a Jan Kristofori publikace, koncipované jako textové a výtvarné montáže věnované zejména významným osobnostem českého kulturního života a skandinávsko-českým kulturním vztahům. Vícejazyčný text a úprava s rovnocenným podílem výtvarné složky orientovaly evropský kontext české kultury. Jan Kristofori se kromě výtvarné a redakční účasti na edici výrazně podílel na výtvarné podobě knih dalších exilových nakladatelství (Konfrontace, Sixty-Eight Publishers aj.).

- Charta práv
- Smetana

FRAMAR

V Los Angeles vydává od roku 1975 edici poezie Framar Jiřina Fuchsová. Většinu svazků graficky upravil Jiří Karger.

H. Král: Slunoznak, 1980

O. Neveršilová: Lahvová pošta, 1980

EDITIONS REVUE K

Od počátku otevřena světu je i ediční činnost Jiřiho Koláře. 1981 založil v Paříži časopis Revue K, v němž systematicky představuje české a slovenské výtvarné umění i literaturu. Od roku 1982 vycházejí při časopisu monografické přílohy s texty českých autorů v překladech Eríky Abramsové. Původní texty českých autorů vycházejí v edici Revue K.

L. Martínek: Linka č. 2 (Porte Dauphine – Nation), 1. sv., 1986

P. Ouředník: Šmírbuch jazyka českého (se svol. Jazz sekce) 1988–89

J. Chaloupecký: Histoire de Jiří Kolář

Z mnoha dalších exilových edic jmenujme edici poezie AKT, kterou vydávali ve Švýcarsku Jaroslav Shilling a Lucie Radová a v níž v letech 1974–1977 vyšlo devět svazků exilových autorů.

EXILOVÉ ČASOPISY
V SEDMDESÁTÝCH A OSMDESÁTÝCH LETECH

SVĚDECTVÍ – 70. a 80. léta

Svědectví č. 56-57 – Osudné osmičky, orig.

Svědectví č. 59 – Pražské číslo

Svědectví č. 62 – Pražské číslo

Svědectví č. 70-71 – První republika, orig. a výtah z čísla, malý formát s poštovní obálkou adresovanou prof. V. Černému, orig.

Svědectví č. 74 – Evropa, Rusko a my, orig.

Dokumentace z vyšetřování StB – „šíření“ zakázaných tiskovin, zápisy z výsledků dr. Hejdánka, J. Dienstbiera, P. Uhla ad. z r. 1986 – xerokopie.

SPOLEČNOST PRO VĚDY A UMĚNÍ (SVU)

působí od roku 1956 jako nevýdělečná organizace na podporu vědeckých, literárních a uměleckých aktivit české a slovenské inteligence a na rozvoj bádání o Československu. Čtvrtletník SVU Proměny vychází od roku 1964 a přináší studie, vědecké články a eseje k problematice československé kultury, ukázky literární a umělecké tvorby, recenze a kritiky. V jeho redakci se vystřídali Ladislav Radimský, Jiří Škvor, Ladislav Matějka, Josef Staša a Karel Hrubý. Společnost vydává též interní bulletin Zprávy SVU a anglický vědecký časopis Kosmas.

Zprávy SVU, březen-červen 1978, č. 33, orig.

Ukázky z čísel čsp. Proměny-Premeny (čtvrtletník SVU) č. 2, r. 15, 1978, č. 2, r. 16, 1979, č. 3, r. 27, 1990, orig.

Kosmas – Journal of Czechoslovak and Central European Studies č. 1, 1982, č. 2/1, 1985/6, orig.

Educators with Czechoslovak Roots (sest. M. Rechcigl, jr.), SVU Press, 1987

Jaroslav Seifert: Morový sloup, přel. Lyn Coffin, SVU 1980

TEXT 69. Ilustrovaný nezávislý měsíčník.

První časopis posrpnového exilu vycházel v Mnichově do roku 1972. č. 1, 1969, č. 2/7, r. 2, 1970, č. 4, r. 4, 1972

LISTY. Čtvrtletník československé socialistické opozice.

Po dvou zvláštních číslech v roce 1970 začal vycházet v redakci Jiřího Pelikána v lednu 1971 s občasnými italskými, francouzskými a německými mutacemi. Z letních čísel časopisu postupně vykrystalizovaly reprerentační almanachy české a slovenské literární tvorby Čtení na léto.

č. 2 – italská verze, prosinec 1972,

č. 5 – říjen 1986, malá verze,

Listy – Čtení na léto a napotom,

- č. 3-4, červenec 1981 – malá verze,
č. 3-4, květen 1985 – malá i velká verze
r. 17, červen 1987 – malá i velká verze,
r. 19, 1989 – velká verze, orig.

ZÁPAD. Časopis pro Čechy a Slováky.

Od června 1979 vydává Collegium Bohemicum v Ottawě.

Ukázka čísel, r. 1, 2, 6, orig.

PATERNOSTER. Malá revue pro umění a kritiku.

Vycházela ve Vídni od roku 1983 v redakci Zbyňka Benýška a Jany Stárkové. Soustředila autory mladší umělecké generace s výrazným zaměřením na underground. Knižní tvorbu autorského okruhu časopisu vydávalo ve stejnojmenné edici nakladatelství Index.

Ukázky čísel, orig.

MOST atd. (Aktuality, trendy, diskuse)

Časopis byl koncipován jako společná tribuna exilové a domácí tvorby. 2. číslo vyšlo roku 1990 v nakladatelství Atlantis.

Ukázka čísel – č. 1, 1989, č. 2, 1990, vyd. Atlantis Brno, orig.

NADACE CHARTY 77

Nadace Charty 77 vznikla v r. 1978 ve Švédsku z iniciativy prof. Františka Janoucha a po dohodě s mluvčími Charty 77. Nadace získala širokou podporu skandinávských kulturních organizací a důležitých amerických nadací. Organizovala finanční a jinou materiální pomoc nezávislé kultuře v Československu. Po léta informovala prostřednictvím svých drobných tisků a knih (Voices from Czechoslovakia, propagační materiály, A Besieged Culture, 1985) o činnosti a aktivitách Charty 77, o situaci v československém disentu a v paralelní kultuře. V roce 1986 zřídila Nadace literární cenu Jaroslava Seiferta, kterou každoročně udělovala za vynikající české nebo slovenské literární dílo (nositeli ceny jsou mj. Dominik Tatarka, Ludvík Vaculík, Ivan Diviš, Karel Šiktanc). V roce 1987 vznikla i cena Františka Kriegla, kterou Nadace udělovala za mimořádné zásluhy v boji za lidská práva, národní nezávislost a demokratický socialismus v Československu (nositeli ceny jsou Vl. Kadlec, Jaroslav Šabata, Josef Zvěřina a Jan Dus).

Anglická mutace informačního letáku o Nadaci CH 77, orig. Rozložený leták Nadace s koláží Jiřího Koláře, orig.

Voices from Czechoslovakia – ukázky drobných tisků Nadace, orig. (č. 1, 3, 9, 16).

K. a I. Kyncl: After Spring comes Winter, publikace, orig.

Jaroslav Seifert: Dvě básně, tisk, orig.

A Besieged Culture, 1985, kniha, orig.

Ukázky drobných propagačních tisků Nadace CH 77.

Dva symboly Nadace CH 77 – probodnutá tužka (krvácející) a tužka s náplastí, pohlednice, orig.
Cena Jaroslava Seiferta, informační dopis, xerokopie.
Cena Františka Kriegla, informační dopis, xerokopie.

ČESKOSLOVENSKÉ DOKUMENTAČNÍ STŘEDISKO

1. Zámek Schwarzenberg v Scheinfeldu, foto.
Zámek knížete Karla Schwarzenberga v Scheinfeldu.
2. První stránka předběžného překladu stanov ČSDS, xerokopie.
Československé dokumentační středisko nezávislé literatury (ČSDS) bylo založeno dne 1.3.1986 v Hannoveru skupinou československých exilových kulturních pracovníků. Shromažďovalo, zpracovávalo a archivovalo dokumentaci o nezávislé československé literatuře a Chartě 77. Předsedou ČSDS se stal Jan Vladislav, místopředsedou Jiří Gruša, předsedou vědecké rady profesor H. Gordon Skilling a kustodem střediska Vilém Prečan. Ukázka překladu připravených stanov ČSDS.
3. Listina přítomných na ustavujícím shromáždění ČSDS, xerokopie.
Listina přítomných na ustavujícím shromáždění ČSDS z 1.3.1986.
4. Dopis V. Prečana L. Vaculíkovi a V. Havlovi ze 17.3.1986, xerokopie.
Ukázka dopisu V. Prečana L. Vaculíkovi a V. Havlovi – informující o vzniku ČSDS – ze 17.3.1986.
5. Jan Vladislav, prof. H. Gordon Skilling, Jiří Gruša, Ivan Medek, foto.
6. Dopis CH 77 knížeti Schwarzenbergovi a jeho odpověď, xerokopie přetisku z Act č. 1, 1987.
7. Interiér ČSDS v Scheinfeldu, foto.
8. Karel Schwarzenberg a V. Prečan na konferenci Československo 88 ve Vídni, foto.
9. Edice Přetisky a edice Kolibřík, orig. tisky
10. Josef Jelínek, foto.
Edice Přetisky a edice Kolibřík – kopie v exilu vydaných českých knížek – jsou jen ukázkou jedné z činností jednatele ČSDS Josefa Jelínka, který ve své „bytové dílně“ v Erlangenu pořizoval ročně 150 000 stran kopií samizdatové literatury.
11. Ludvík Vaculík – dopis V. Prečanovi z 22.6.1987, xerokopie.
L. Vaculík informuje V. Prečana o poslané zásilce samizdatů – 22.6.1987.
12. Dopis Jiřiny Šiklové V. Prečanovi z r. 1986, xerokopie.
Jiřina Šiklová dává pokyny V. Prečanovi k „pašování“ literatury; kabely na fotografiích sloužily k převážení literatury a jiného potřebného materiálu do Československa a zpět.
13. Index on censorship, časopis, orig.
K obětavým distributorům a organizátorům „pašování“ literatury a informací oběma směry patřila na čs. straně Jiřina Šiklová. V r. 1981 byla zatčena v souvislosti se zadržením francouzského kamiónu. Časopis Index

on censorship, informující o nezávislých aktivitách tzv. východní Evropy i ostatního „nesvobodného“ světa věnoval J. Šiklové článek.

14. Pokyny V. Havla pro ČSDS z r. 1989, xerokopie.
V písemném i telefonickém kontaktu bylo ČSDS s V. Havlem, L. Vaculíkem, s mluvčími Charty 77 a mnoha nezávislými autory v Československu. Stejně živý kontakt udržovalo ČSDS i s pracovníky čs. exilu.
15. Ukázky tisků ČSDS: časopis Acta č. 1-9, Ten years of Charta 77, 1986, TGM and our times, 1986, M. Synek: Naděje a zklamání, 1988, Demokracii pro všechny, manifest HOS, V. Havel: Do různých stran, 1989, V. Prečan: Acta creationis, Charta 77 – 1977-1989, 1990, vše orig.
Činnost ČSDS se neomezovala jen na činnost archívní, dokumentační a distribuční. Středisko kopírovalo samizdatovou literaturu pro zahraniční knihovny, nakladatelství i redakce časopisů, vydávalo informační tisky, založilo ediční řadu Acta creationis a čtvrtletník Acta, vydávaný od r. 1987 v češtině a angličtině.

LIDOVÉ NOVINY

1. Jiří Ruml, foto.
Jiří Ruml – redaktor Lidových novin.
2. Špigl nultého čísla LN z r. 1987, xerokopie.
K významným samizdatovým periodikům konce 80. let patřily Lidové noviny – měsíčník pro politiku, ekonomiku a kulturu, určený co nejširší veřejnosti. Redakční kruh tvořili: J. Ruml, V. Havel, J. Džénstbier, L. Hejdiánek, M. Kusý, P. Pithart, J. Šabata, F. Šamalík, Z. Urbánek, J. Zvěřina a A. Bernášková. Lidové noviny vycházely jako kopie rozmnožované už moderní rozmnožovací technikou. Díky této technice měly podstatně rozsáhlejší okruh odběratelů a čtenářů.
3. Ukázky několika čísel LN z let 1987-1989, samizdat, orig.
4. Nařízení domovní prohlídky u J. Rumla ze 4.10.1989, xerokopie.
Ještě v říjnu 1989 byli zatčeni redaktori Lidových novin J. Ruml a R. Zeman. Propuštění na svobodu byli až po 17. listopadu 1989.
5. Zvláštní vydání LN z listopadu 1989, orig.
6. Redakce LN v listopadových dnech po Rumlově a Zemanově propuštění, foto, orig.
7. Legální Lidové noviny z prosince 1989, orig.
8. Edice LN: Československo 88 – neúplná situační zpráva, tisk, samizdat, orig.

KATALOG k Výstavě nezávislé literatury
v samizdatu a exilu v letech 1948–1989 V.Z.D.O.R.

Vydal Ústav pro soudobé dějiny ČSAV ve spolupráci
s Památníkem národního písemnictví v Praze

Katalog sestavila Růžena Hamanová

K tisku připravila Milena Janišová

Počítačová sazba Václav Dryk

Praha 1992